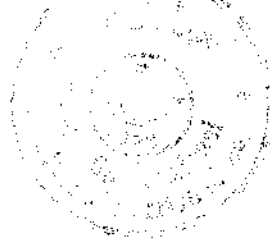


T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ



ÖZEL DERSANELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ
VE DENETİMİ

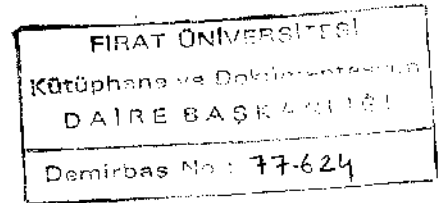
Nihat BÜYÜKBAŞ

Yüksek Lisans Tezi

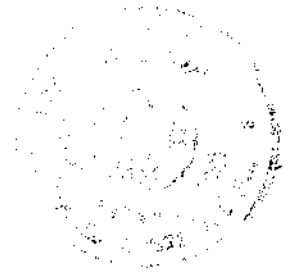
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Tez Yöneticisi
Doç.Dr. Vehbi ÇELİK

122
F.B.
Sos. Bil.



ELAZIĞ
Şubat-1996



Bu çalışma tarihinde aşağıda belirtilen jüri tarafından oybirliği / oyçokluğu ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Görevi	Ünvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Jüri Başkanı		
Üye		
Üye		
Üye		

Fırat Üniversitesi
Merkez Kütüphanesi
0068793
255.07.02.03.00.00/08/0068793

EB YL/24

ÖNSÖZ

+ Her ülke belirlediği amaçlar doğrultusunda, istendik niteliklere sahip insan tipi yetiştirmek için büyük organizasyonlar oluşturmaktadırlar. Eğitim sistemi denilen bu organizasyonlarda, öğrenci akışı belirli bir düzen dahilinde yürütülüp, sistem işletilir.

Eğitim sisteminin herhangi bir yerindeki bozukluk, sistemin dengesini bozup, öğrenci akışını olumsuz etkiler. Türk Eğitim Sistemindeki öğrenci akışının düzensizliği sonucu olarak doğan özel dersaneler artık neredeyse sistemin bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı eğitim sistemimizdeki bir boşluğu doldurduğu iddia edilen özel dersanelerin uyguladıkları programlar, eğitim sistemimizdeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisi ve devlet tarafından amacına uygun denetlenme durumunu ortaya koyup, bu kurumlarla ilgili öğretmen ve müfettişlerin görüşleri doğrultusunda, bir takım öneriler geliştirmektir.

Araştırmanın her aşamasında değerli yardımlarını gördüğüm tez danışmanım, değerli hocam Doç.Dr. Vehbi ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmaya çeşitli biçimlerde görüş ve eleştirilerinden yararlandığım bölüm hocalarım Prof.Dr. Şadiye G. KÜLAHÇI'ya Yrd.Doç.Dr. Abdullah DİKİCİ'ye ve Yrd.Doç.Dr. Mualla B. AKSU'ya teşekkürlerimi sunarım.

Anketlerin uygulanmasında yakın ilgi ve desteğini esirgemeyen Malatya İlköğretim Müfettişleri Kurulu Başkanı Mahmut ÇALI'ya ve araştırmaya katılarak görüşlerini belirten değerli meslektaşlarım ilköğretim müfettişleri ve özel dersanede görevli yönetici ve öğretmenlere içtenlikle teşekkür ediyorum.

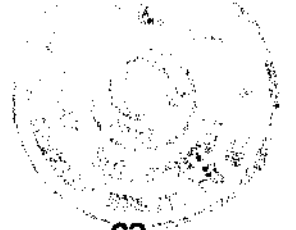
Elazığ, Şubat 1996

Nihat BÜYÜKBAŞ



İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar ve ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	4
Önem	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II	
PROBLEME İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR ve İLGİLİ LİTERATÜR	7
Özel Dersanelerin Doğuşu ve Gelişimi	8
Özel Dersanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri	10
Özel Dersaneler ve Fırsat Eşitliği	12
Özel Dersanelerin Uyguladıkları Öğretim Programları	16
Özel Dersanelerin Denetimi	18
BÖLÜM III	
YÖNTEM	22
Araştırmanın Modeli	22
Evren ve Örneklem	22
Veri Toplama Yöntemi ve Aracı	22
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	23
Veri Toplama Aracının Uygulanması	23
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması	24
BÖLÜM IV	
BULGULAR ve YORUMLAR	26
Deneklerin Kişisel Özellikleri	26
ÖZEL DERSANELERİN TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINA HİZMET ETMESİ DERECESİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR	29
ÖZEL DERSANELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ ve FIRSAT EŞİTLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR	38
ÖZEL DERSANELERİN DENETİMİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR	47



BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ ve ÖNERİLER	62
ÖZET	62
SONUÇLAR	65
ÖNERİLER	70
KAYNAKÇA	73
EKLER	78



TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo: 1 Yıllara Göre Özel Dersanelerdeki Sayısal Artış	11
Tablo: 2 Örneklem Gruplarına Dağıtılan ve Geri Dönen Anketlerin Oranı	24
Tablo: 3 Deneklerin Görev Ünvanlarına Göre Dağılımı	26
Tablo: 4 Deneklerin Kıdemlerine Göre Dağılımı	27
Tablo: 5 Deneklerin Mezun Oldukları Öğretim Kurumlarına Göre Dağılımları	27
Tablo: 6 Deneklerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Düzeyleri.....	28
Tablo: 7 Deneklerin Katıldıkları Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı.....	28
Tablo: 8 Deneklerin Özel Dersanelerin, Türk Milletinin Milli, Manevi, İnsani, Ahlaki ve Kültürel Değerlerini Benimsetme Derecesine İlişkin Görüşleri	29
Tablo: 9 Deneklerin Özel Dersanelerin Hür ve Bilimsel Düşünme Gücüne, Geniş Bir Dünya Görüşüne Sahip Kişiler Olarak Yetiştirme Derece- sine İlişkin Görüşleri	30
Tablo: 10 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İlgili, İstidat ve Kabiliyetlerini Geliştirmek Suretiyle Onları Hayata Hazırlama Derecesine İlişkin Görüşleri	31
Tablo: 11 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Zayıf Olduğu Derslerden Yetiştirerek Bilgi Seviyesini Yüksetme Derecesine İlişkin Görüşleri	32
Tablo: 12 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Bir Üst Okulun Giriş Sınavlarına Hazırlama Derecesine İlişkin Görüşleri	32
Tablo: 13 Deneklerin Özel Dersanelerin Belli Alanlarda Araştırma ve İnceleme Yapmak İsteyen Öğrencileri Tespit ve Teşvik Etme Derecesine İlişkin Görüşleri	33
Tablo: 14 Deneklerin Özel Dersanelerin Ülkesine ve Yaşadığı Topluma Karşı Sorumluluk Sahibi Yurttaşlar Yetiştirmede Üzerine Düşeni Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri	34
Tablo: 15 Deneklerin Özel Dersanelerin Toplum Kültürünü Yeni Kuşaklara Akatararak Eğitimin Sosyal İşlevini Yerine Getirme Derecesine İlişkin Görüşleri	35



Tablo: 16	Deneklerin Özel Dersanelerin Demokratik Yaşam Tarzını Davranış Haline Getirmiş Bireyler Yetiştirmede Üzerine Düşeni Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri	35
Tablo: 17	Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İlgil ve Yeteneklerine Göre Yüksek Öğrenim Kurumlarına Yönlendirme Derecesine İlişkin Görüşleri	36
Tablo: 18	Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İyi Bir Üretici ve Tüketici Olarak Yetişmelerini Sağlama Derecesine İlişkin Görüşleri	37
Tablo: 19	Deneklerin Özel Dersanelerin Ruh ve Duygu Bakımından Dengeli ve Sağlıklı Gelişmiş Bir Kişiliğe ve Karaktere Sahip Olarak Yetişmelerine Yardımcı Olma Derecesine İlişkin Görüşleri	38
Tablo: 20	Deneklerin Özel Dersanelerin Eğitimdeki Bir Boşluğu Doldurduğu Görüşüne Katılma Dereceleri	38
Tablo: 21	Özel Dersanelerin Varlığını Sürdüremelerine İlişkin Deneklerin Görüşleri	39
Tablo: 22	Deneklerin Özel Dersanelerin Okuldaki Öğrenme Eksikliklerini Tamamlama Derecesine İlişkin Görüşleri	40
Tablo: 23	Deneklerin Özel Dersanelerin Öğretimin Yanısıra Eğitime de Yeterince Yer Verme Derecesine İlişkin Görüşleri	41
Tablo: 24	Deneklerin Özel Dersanelerin Açıkta Kalan Öğrencileri Öğretim Ortamında Tutarak Sosyal Patlamaları Önlemeye İlişkin Görüşleri ..	41
Tablo: 25	Deneklerin Özel Dersanelerin Test Teknikleri ve Konuların Öğrenilmesine Katkısına İlişkin Görüşleri	42
Tablo 26	Deneklerin Özel Dersanelerin Okullarda Yeterince Yetişmeyen Öğrencileri Yetiştirerek Fırsat Eşitsizliğini Giderdiğine İlişkin Görüşleri	43
Tablo: 27	Deneklerin Özel Dersanelerin Daha Çok Gelişmiş Bölgelerde Faaliyet Gösterdiğinden, Kırsal Yörelere Aleyhine Fırsat Eşitliliğini Bozduğuna İlişkin Görüşleri	43
Tablo: 28	Deneklerin Özel Dersanelerin Orta Halli Aile Çocuklarını Sınavlara Hazırlayarak Fırsat Eşitliğine Hizmet Etme Derecesine İlişkin Görüşleri	44



Tablo: 29	Deneklerin Özel Dersanelerin Aldıkları Ücretlerin Eğitimde Fırsat ve İmkan Eşitliğini Bozduğuna İlişkin Görüşleri	45
Tablo: 30	Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Yükseköğretim Kurumlarına Yönlendirerek Gerekli Mesleki Rehberliği Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri	46
Tablo: 31	Deneklerin Özel Dersanelerin Eğitim Sistemimizde Özel Girişimciliğin Öncülüğünü Yaparak Eğitimde Rekabet Ortamı Oluşturma Derecesine İlişkin Görüşleri	46
Tablo: 32	Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Kurumun Fiziki Durumunu Kontrol Etmeye İlişkin Görüşleri	47
Tablo: 33	Deneklerin Denetimlerde Bakanlıkça Belirlenen Kurallara Uyma Durumunun Kontrol Edilmesi Derecesine İlişkin Görüşleri	48
Tablo: 34	Deneklerin Denetimlerde Kurumda Görevli Personelin Özlük Haklarının Korunup Korunmadığının Kontrol Edilme Derecesine İlişkin Görüşleri	48
Tablo: 35	Deneklerin Kurumun Yazı İşlerinin Mevzuata Uygunluğunun Kontrolüne İlişkin Görüşleri	49
Tablo: 36	Deneklerin Öğrenci İşlerinin Yasalara Uygun Yürütülme Düzeyine İlişkin Görüşleri	49
Tablo: 37	Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Müfettişlerin Daha Çok Eğitim Öğretim İşlerinin Yasalara Uygunluğunu Kontrol Eder Görüşüne Katılım Dereceleri	50
Tablo: 38	Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Kurum Sermayesinin Amaca Uygunluğunun Kontrol Edilmesine İlişkin Görüşleri	51
Tablo: 39	Deneklerin Ekonomik Durumu İyi Olmayan Öğrenciler İçin Ayrılan Kontenjanların Denetimine İlişkin Görüşleri	51
Tablo: 40	Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Ders Denetiminin Amacına Uygun Olarak Yapıldığına İlişkin Görüşleri	52
Tablo: 41	Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Rehberlik Boyutuna Verilen Önem Derecesine İlişkin Görüşleri	53
Tablo: 42	Deneklerin, Denetimin Öğretim Sürecini Geliştirmeye Katkısına İlişkin Görüşleri	53



Tablo: 43	Deneklerin, müfettişlerin Özel Dersaneleri Denetleme Yeterliklerine İlişkin Görüşleri	54
Tablo: 44	Deneklerin, Özel Dersanelerin Resmi Öğretim Kurumları Gibi Denetlenmemelerine İlişkin Görüşleri	55
Tablo: 45	Deneklerin Özel Dersaneleri Denetleyecek Müfettişlerin Hizmet-İç Eğitim Yoluyla Yetiştirilmelerine İlişkin Görüşleri	55
Tablo: 46	Deneklerin, Özel Dersanelerin Denetiminde Amaca Hizmet Etmeyen Laboratuvar Gibi Bölümlerin İstenmesine İlişkin Görüşleri	56
Tablo: 47	Deneklerin, Özel Dersanelerin Sürekli Denetim Altında Tutulmasına İlişkin Görüşleri	57
Tablo: 48	Deneklerin, Özel Dersanelerin Tek Kurum Tarafından Denetlenmesine İlişkin Görüşleri	58
Tablo: 49	Deneklerin Denetimlerde Zümre Öğretmenler Toplantılarına Önem Verilmesine İlişkin Görüşleri	58
Tablo: 50	Deneklerin Öğretim Planlarının Pedagojik Esaslara Uygunluğunun Denetimine İlişkin Görüşleri	59
Tablo: 51	Deneklerin Dersanede Görevli Öğretmenlerin Dersane Tarafından Hizmet İçinde Yetiştirilmelerine İlişkin Görüşleri	60
Tablo: 52	Deneklerin Denetimlerde Öğretimdeki Yeni Gelişmeler Hakkında Bilgi Verilmesine İlişkin Görüşleri	60
Tablo: 53	Deneklerin Stajyer Öğretmenlerin, Stajyerlik İşlemlerinin Kurum İçinde ve Müfettişlerin Nezaretinde Yapılmasına İlişkin Görüşleri	61

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil: 1	Özel Dersanelerin Bölgelere Göre Dağılımı.....	14
----------	--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Toplumun daha ileri bir yaşam düzeyine erişmesinde önemli bir yeri olan eğitimin, Türk toplumundaki değişime yapıcı bir katkıda bulunması çeşitli yönleriyle sınırlı kalmıştır.

Eğitim sisteminin kendi iç yapısından gelen sınırlamalar, eğitimin tüm bireylere dengeli ve verimli bir biçimde yaygınlaştırılmasını engellemekte, bu sınırlamalar eğitime ayrılan kaynakların sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini gerçekleştirecek şekilde dengeli kullanılması ve eğitim içeriğinin toplumun değişen koşullarına uyacak biçimde geliştirilmesi şeklinde somutlaştırılmaktadır (M.E.B., 1993, s. 147-149).

Programsız açılan okullar, fiziki kapasitenin yeterli olmayışı nedeniyle artan ikili öğretim, nitelik ve dağılım yönünden öğretmen dengesizliği, öğretim niteliğinde bölgelerarası ve aynı bölgede kır-kent arasında farklılaşmaya yol açmaktadır. Bu durum eğitim standardını ilkokuldan başlayarak etkilemekte ve bu nitelik düşüklüğü eğitimin tüm kademelerini belirgin bir şekilde etkilemektedir (M.E.B., 1993).

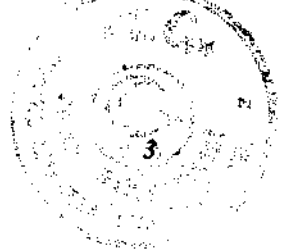
Eğitim sistemimizde ilköğretimden başlayarak öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda belirli alanlara kanalize edilememesi, bir üst okula öğrenci akışının düzenli bir yapıya kavuşturulamaması sonucu, belirli alanlarda yığılmalar oluşturmuştur. Böylece eğitim sistemi öğrenci akışını üniversite önüne yığmaya devam etmektedir. Üniversite öğretiminin Türk toplumunda tek cazibe merkezi olması, ister genel lise, ister mesleki lise mezunu olsun her öğrencinin tek hedefi ÖSYS'ni aşmaktır.

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, Türk Milli Eğitim Sistemi'nin her kademesinde ve öncelikle ortaöğretim düzeyindeki öğrenci sayısının artması ve çocukların anne ve babalar için önem kazanmasıyla birlikte, çok sayıda ailenin çocuklarına özel ders aldıkları, daha sonra bu fonksiyonun yetişkinler için kurslar düzenleyen özel dersaneler tarafından yerine getirilmeye başlandığı görülmektedir.

1950'lerden sonra, eğitim sisteminin her kademesinde giderek artan öğrenci sayısı ile dengeli biçimde okul ve öğretmen sayısının arttırılamayışı eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkileyen unsurlardan biri olarak ortaya çıkınca, başlangıçta yetişkinler için yabancı dil, sanat, ticaret, ev ekonomisi alanlarında kurslar düzenleyen özel dersaneler artık tümüyle öğrenci yetiştirmeye yöneldiler (Akyüz, 1989, s. 418).

İçinde bulunduğumuz asrın ortalarında dünya ülkelerinin çoğunda görülen ortaöğretimdeki hızlı öğrenci artışı ülkemizde savaş sonu yıllarından başlayarak 1960'larda mevcut olanakları aşan bir düzeyde görülmüştür. Hızlı nüfus ve toplumda öğrenime verilen değer artışı yanında, dünya çapında bir hareket olarak girişilen ilköğretim seferberliğinin, aynı hızla gelişmiş bulunan ortaöğretim üzerindeki baskısı sonucu ortaya çıkan bu durum, özellikle liselerde bunalımlara neden olmuştur. İlköğretimden gelen öğrenci akışına uygun olarak, gereksinimleri karşılayacak şekilde gelişimleri planlanmamış olan ortaöğretimde görülen yer, öğretmen, laboratuvar ve araç sorunları köklü önlemlerle giderilememiş, bu durum öğretimin verimini ve kalitesini önemli ölçülerde etkilemiştir (Özgüven, 1980, s. 10).

Ortaöğrenim sisteminin yapısı, daha 1970'li yılların başlarında, Milli Eğitim Bakanlığı'nca üniversite önüne yığıcı bir sistem olarak mahkum etmiştir (Baloğlu, 1995). "Bugünkü yapısı ise ortaöğretim sistemimiz, daha çok lise yolundan üniversite kapılarına öğrenci yığan bir merdiven düzeyinde çalışmakta ve ortaöğrenim seviyesinde toplumun ihtiyacı olan insangücünü yetiştirmemektedir (M.E.B., 1990).

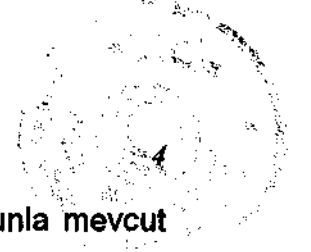


† Liselerdeki bu yığılmaya karşın, üniversitelerde talebi karşılayacak yeterli kapasite artışı sağlanamamış; dolayısıyla üniversiteye girişi engelleyici önlem olarak giriş sınavları getirilmiştir.

Nitekim 1974 yılında üniversiteye başvuran 229.906 öğrencinin %16'sı üniversiteye girerken, 1980'de 466.963 öğrencinin % 8.9'u 1986'da 503.520 öğrencinin %32.9'u, 1989'da 824.128 öğrencinin açıköğretim dahil %23.5'i 1995'te 1.300.000 öğrenciden ancak 353.300 öğrenci (%27) bir yükseköğretim programına yerleştirilmiştir (ÖSYM, 1995) 1974-1995 yıllarında üniversiteye giriş sınavlarına giren öğrencilerden hiçbir yıl başvuranların üçte birinden fazlası yerleştirilememiştir.

Eğitimimizdeki bu olumsuz gelişmeyi çok iyi değerlendiren özel kesim, 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na dayanarak, okulların kalitesinden şikayetçi olan anne ve babaların isteklerini karşılamak, paralı yabancı okul ve kollejlere girecek öğrencilerle, üniversite önünde yığılmaya başlayan gençleri giriş sınavlarına hazırlamak amacıyla özel dersaneler açmaya hız vermiştir (Duman, 1987). Nitekim 1983 yılından 174 özel dersane faaliyet gösterirken, 1992'de 883 (Toptan, 1992), 1993 yılında 1032, 1995 Eylül ayı itibariyle kurum sayısı 1301'e ulaşırken hizmet verdiği öğrenci sayısı 376.000'e ulaşmıştır (M.E.B., 1995).

Bir ihtiyaçtan doğan ve sayıları giderek artan özel dersanelerin bazılarının 12 Eylül 1980 sonrası yapılan etkin denetim sonucu gereği gibi vergi ödemedikleri, kaçak öğretmen çalıştırdıkları, kontenjan fazlası öğrenci kaydettikleri, izinsiz faaliyet gösterdikleri görülerek bu kurumlarla ilgili birdizi tedbir alınmıştır. Nitekim 1981 yılı hükümet programı genel ortaöğretimle ilgili tedbirler bölümünün 15. Maddesi'nde "Öğretimde fırsat eşitliğini bozan özel dersanelerin kısa dönemde kesin kontrol altına alınması, uzun dönemde kapatılması" (DPT. 1982, s. 135), öngörülmüş ve 2843 sayılı Kanunla da mevcut dersanelerin engeç 1 Ağustos 1984 yılında kapatılması hükmü



† getirilmiştir. Ancak yaklaşık 1 yıl sonra çıkarılan 3035 sayılı kanunla mevcut özel dersanelerin varlıklarını sürdürmelerine ve yeni dersanelerin açılmasına izin verilmiştir.

Sistemdeki bir boşluğu doldurduğu ve sayıları her geçen gün artan ve yaklaşık 30 trilyonluk (Gün: 1995), bir pazar oluşturan özel dersaneler sürekli kamuoyunun gündemine girmiş ve varlıkları tartışma konusu olmuştur. Ancak özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve denetimine ilişkin kapsamlı bir araştırma görülmemektedir.

Amaç

Araştırmanın genel amacı; özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve denetimine ilişkin ilköğretim müfettişleri ve özel dersanede görevli öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir.

Bu genel amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisi konusunda dersane öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri nelerdir?
2. Özel dersanelerin uyguladıkları öğretim programlarıyla Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına ne derece hizmet etmektedir?
- † 3. Özel dersanelerin denetimi hakkında, dersane öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinin görüşleri nelerdir?

Önem

Varlığı, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanan ancak 1960'lı yıllardan sonra Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde belirgin bir şekilde yerini alan özel dersanelerin bir özel öğretim kurumu olması ve ticari nitelik taşıması, bu kurumların, kuruluş, yapı ve fonksiyonlarına ilişkin tartışmalara sebep olmaktadır (Duman ve Avcı, 1990, s. 53).

Hemen hemen yurdun tüm bölgelerinde faaliyet gösteren, temel amacı öğrencileri bir üst okulun sınavlarına hazırlayan ve hizmet verdiği öğrenci sayısı yaklaşık 400.000'e ulaşan özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve denetimi konusunda yapılmış araştırma sayısı yok denecek kadar azdır. Kamuoyunun yakından ilgili olduğu ve sürekli gündemde olan özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri, Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarına hizmet etme derecesi, fırsat eşitliğine etkisi ve amacına uygun olarak denetlenip, denetlenmediklerinin tespit edilmesi araştırma açısından önem taşımaktadır.

Sayıtlar

1. Özel dersanelerin, Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri, fırsat eşitliğine etkisi, uyguladıkları programlar ve denetimleri hususları gerek literatür taraması, gerekse mevzuatların, program türü belgelerin incelenmesi ve anketle elde edilen bilgilerin yeterli olduğu düşünülmektedir.

2. Anket sonucu elde edilen bilgilerin ankete katılanların görüşlerini yansıttığı, kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma Elazığ'da faaliyet gösteren özel dersanelerde görev yapan öğretmenler ile Elazığ ve Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görevli ilköğretim müfettişlerinin görüşleriyle sınırlıdır.

Tanımlar

Özel Öğretim: Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş olan ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altında faaliyet gösteren öğretim kurumlarının hepsine birden özel öğretim kurumu denilmektedir.

"Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim kuruluşları, çeşitli kurslar, dersaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, biçki, dikiş yurtları ve benzeri kurumlar" özel öğretim kurumlarıdır (625 S.Özel Öğretim Kurumları Kanunu Madde: 1).



Özel Dersane: Temel eğitim ve ortaöğretim okulları öğrencilerini zayıf oldukları veya daha iyi yetişmek istedikleri derslerden yetiştirmek, her düzeydeki öğretim kurumlarının giriş sınavlarına adayları hazırlamak amacıyla özel girişimciler tarafından açılan kurumlardır (Duman ve Avcı, 1990, s. 53).

Öğretmen: Özel dersanede görevli öğretmendir.

İlköğretim Müfettişi: İlköğretim kurumlarındaki çalışmaların yasalara ve yönetmeliklere uygun olarak yürüyüp yürümediğini incelemek ve denetlemekle görevli kimse (Demirel, 1993, s. 30).

Denetim (Inspection, control): Eğitim ve öğretim çalışmalarının yürürlükteki yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığının incelenmesi, yoklanması ve soruşturulmasına denetim denir (Demirel, 1993, s. 29).

BÖLÜM II

PROBLEME İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR ve İLGİLİ LİTERATÜR

Özel dersanelerle ilgili olarak yapılan ilk çalışma 1981 yılında Özgüven tarafından yapılmıştır. Özgüven "Özel Dersanelerin Üniversiteye Girişe Etkileri" konulu araştırmasında; özel dersanelerin düzenledikleri hazırlık kurslarına devam eden öğrencilerin üniversiteye girişte önemli derecede avantajlı olduklarını tespit etmiştir.

Dersanelerin üniversiteye girişte etkilerinin ayrıntılı bir şekilde incelendiği bu çalışmada, ayrıca öğrencilerin üniversite giriş sınavlarına hazırlanma yöntemleriyle, özel dersanelerin giriş sınavlarına hazırlık programları da incelenmiştir. Buna göre özel dersaneye devam etmenin üniversite giriş sınavlarına hazırlanma yöntemleri arasında önemli bir yer tuttuğu görülmüştür.

Özel dersanelerin giriş sınavlarına hazırlık programlarında ise, zamanın üçte birini testler üzerinde çalışmaya, üçte ikisinin ise konuların öğretimine ayırdığı tespit edilirken, kurs kapsamına giren faaliyetler açısından ise dersane programındaki çalışmaların % 38'ini test tekniği, %32'sini alıştırma ve problem çözme, %30'unu ise öğretmenin teorik çalışmaları oluşturduğu anlaşılmaktadır (Özgüven, 1981).

Duman (1984) "Özel Dersaneler ve İşlevleri" konulu bir çalışma yapmıştır. Duman bu çalışmayı tarama modelinde bir alan araştırması ile özel dersanelerin, doğuşu, gelişimi, kuruluş, işleyiş, yönetim ve denetimi ile ilgili yazılı veriler ve literatür incelemesi şeklinde yapmıştır.

Duman yaptığı çalışmada özel dersanelerin, eğitimde fırsat eşitsizliği sonucu doğduğu, düzenlediği kurslarla bir ölçüde fırsat eşitsizliğini azaltmaya çalıştığı, bu işlevini yerine getirirken de fırsat eşitsizliğine olumsuz yönde etkide bulunduğu sonucuna varmıştır. Özel dersaneler tarafından düzenlenen değişik amaçlı kursların, öğrencilerin sınavda başarı şanslarını arttırdığı, özel

dersanelerin okullardaki programların dışına çıkmadıkları, büyük ölçüde okulda öğrenilenleri tekrar ederek, bu bilgileri belli bir tekniğe göre uygulamayı öğrettikleri belirlenmiştir. Ayrıca dersaneye devam eden öğrencilerin %83.6'sının dersanelerin okulda öğrenilenleri tekrar ederek test tekniğini öğrettiği, %16.2'sinin yeni bilgiler kazandığını belirttikleri, kursların kendilerini araştırmaya sevk etmediğini belirtmişlerdir (Duman, 1984).

Duman ve Avcı'nın (1990), Milli Eğitim Bakanlığı ve Özel Dersaneler Birliğinin işbirliği adına yaptıkları "Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri" adlı araştırmada, araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı ekonomik yetersizlik ve buldukları yerlerde dersane bulunmaması nedeniyle özel dersanelere gidemediklerini belirtmişlerdir. Dersaneye devam eden öğrencilerin dersaneye devam nedenleri ise, okulların yetersizliği, test tipi sınavlara hazırlık gibi nedenler olduğu ortaya çıkmıştır.

Köksalan'ın (1993), "Özel Dersanelerin Üniversiteye Hazırlık Kurslarına Devam Eden Öğrencilerin Başarısını Etkileyen Faktörler" konulu araştırmasında; öğrencilerin gözlenen başarı ortalamalarının, belirlenen başarı ortalamalarından, daha yüksek olduğu, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının ailesinin orta dereceli gelir grubuna mensup olduğu tespit edilmiştir

* Özel Dersanelerin Doğuşu ve Gelişimi

✓ Üniversitelerin kontenjan sayısı ile başvuran lise mezunları sayısı arasındaki dengenin kontenjan aleyhine bozulduğu ve tekrar sınava girmenin sınırlandırılmadığı hemen hemen her ülkede, ülkemizde olduğu gibi özel dersanelerin ortaya çıktığı görülmektedir. UNESCO ve Uluslararası Üniversiteler Derneği'nin "yükseköğretime giriş" konusunda ortaklaşa yaptıkları bir araştırmada, bazı ülkelerin konuya ilişkin raporlarında özel dersanelere karşı olan tutum ve tepkilerine örnekler verilmektedir. Araştırmada, genel bir yargı olarak "giriş sınavlarına tekrar tekrar giren adayların yararına, Üniversiteye

hazırlayıcı ticari amaçlı özel öğretim kurumları açılmasının ülkenin, eğitim sistemini geniş çapta zor durumda bırakan yeni bir gelişme olduğu ifade edilmektedir (Özgüven, 1980, s. 22).

Ülkemizde özel dersanelerin varlığını belirleyen ilk belge 1915 tarihli Hususi Mektepler Talimnamesidir. Bu talimnamede: "... faaliyet gösteren bir veya bir kaç fen, lisan ve sanat öğretimine mahsus olarak açılan özel dersaneler de özel okullardan sayılır" hükmü yer almıştır (M.E.B., 1969, s. 275).

Genç ve Yetişkinlere yönelik olarak, fen lisan ve sanat alanlarında kısa süreli kurslar düzenlendiği anlaşılan özel dersanelerin varlığının Cumhuriyet öncesine dayandığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte eğitime daha çok önem verilmesiyle, eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Nitekim 1923-1987 yılları arasında nüfusumuzun 3,6 katlık artışına karşın, eğitim alanında parlak sayısal gelişmelerin sağlandığı görülür. Buna göre ilkokul sayısı 10 kat, ortaöğretim okulları sayısı 51 kat artmıştır. Gerçekten de daha 20-25 yıl önce, lise bile olmayan pek çok ilimiz, bir yükseköğretim kurumuna kavuşmuştur. Ortaokul ve liseler köylere kadar ulaşmıştır (Kaya, 1989).

Bu sayısal gelişmeler beraberinde bir çok sıkıntıları da getirmiştir. Bir üst okula öğrenci akışı sağlam bir zemine oturtulamamış, okul ve derslik sayısı yukarıdaki gelişmelere rağmen ihtiyacı karşılayamamış, ikili ve üçlü öğretim yapma zorunluluğu doğmuştur. Okullar yeterince araç-gereçle donatılamamıştır. Öğretmenlik mesleğinin niteliği beklenen düzeye çıkarılamamıştır. Öğretmenlerin niteliği her geçen gün düşmüştür. Bölgeler arası dengeli dağılım yapılamayışı sonucu bazı bölgelerde öğretmen açığı, bazı yerlerde öğretmen fazlalığı meydana gelmiştir.

Nitelikli insangücü ihtiyacının arttığı ülkemizde yükseköğretimdeki yığılmaları önlemek amacıyla mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim

kurumları giderek daha fazla önem kazanmaktadır (MEB, 1994). Ancak tüm çabalara rağmen ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitim gerekli ağırlığı kazanamamıştır. 1970-1971 ders yılında ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin ancak %12'si teknik eğitime yönlendirilirken (MEB, 1993), 1994-1995 öğretim yılında bu oran %42'ye ulaşmasına rağmen, mesleki ve teknik alanda beklenen nitelikli ara insangücü yetiştirilememiş, dolayısıyla bu okullardan mezun olanlar da üniversite önünde yığılmışlardır.

Eğitimde bu nitelik ve nicelik düşüşüne rağmen, toplumda eğitime olan talep her geçen gün artmış, çocuklarının eğitimi aileler arasında önem kazanmaya başlamıştır.

İşte Cumhuriyetin ilk yıllarında sadece yetişkinler için kurslar düzenleyen özel dersaneler 1930'lardan sonra öğrencileri yetiştirmeye yönelik kurslar düzenlemişlerdir (Akyüz, 1989, s. 418). 1950'li yıllardan sonra eğitim sistemimizin her kademesinde başlayan nitelik düşüklüğü özel girişimciler tarafından kurulan özel dersaneleri tamamen öğrenci yetiştirme çalışmalarına yönelmiştir. Ancak bu yıllarda dersanelere olan talebin artmasıyla birlikte özel kurs ile dersanelerin birbirinden ayrıldığı görülmektedir. 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel öğretim kurumları arasında gösterilen özel dersaneler bu kanuna dayanılarak çıkarılan çeşitli yönetmeliklerle kendine has bir yapı ve işleyişe kavuşturulmuştur.

Özel Dersanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri



Özel dersaneler, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile bu kanunun bazı maddelerini değiştiren 2843, 3035, 3236 Sayılı Kanunlar ile 254 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve buna dayalı çıkarılan yönetmeliklere göre T.C. uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından açılıp işletilen öğretim kurumlarıdır.

Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde yer alan özel öğretim kurumları tıpkı resmi öğretim kurumları gibi örgün ve yaygın özel öğretim kurumları diye iki bölüme ayrılmaktadır. Özel örgün eğitim kurumlarının kapsamına; okul öncesi, ilköğretim, genel ve mesleki ortaöğretim okulları ile üniversiteler, özel yaygın eğitim kurumlarının kapsamına ise, özel dersaneler, kurslar, biçki dikiş yurtları ve özel öğrenci etüd merkezleri girmektedir.

Özel yaygın eğitim kurumları arasında telaffuz edilen özel dersaneler diploma, belge, sertifika vermiyor. Ancak buna rağmen her geçen gün artan talebe karşın dersane sayısı hızla artmaktadır. Tablo 1, yıllara göre özel dersanelerdeki sayısal artışı göstermektedir.

Tablo: 1 Yıllara Göre Özel Dersanelerdeki Sayısal Artış

Yıl	Dersane Sayısı	:	Yıl	Dersane Sayısı	:
1980	126		1988	667	
1981	134		1989	702	
1982	168		1990	772	
1983	194		1991	824	
1984	259		1992	883	
1985	301		1993	1032	
1986	506		1994	1150	
1987	620		1995	1301 (Eylül ayı itibarıyla)	

Kaynak: M.E.B. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü Dokümanları.

Tablo: 1'de görüleceği gibi 1980 yılında 126 olan özel dersane sayısı 1995 yılında yaklaşık 50 kat artışla 1301'e ulaşmıştır.

Bugün 74 ilde toplam 1301 dersanede 376.000. öğrenciye bir üst okulun sınavlarına hazırlık kursu verilmektedir. Her öğrencinin en az bir yıl devam ettiği bu dersaneler, sayıları 2173'ü bulan özel kurslar da eklendiğinde 1995

fiyatlarıyla 30 trilyonluk bir pazar oluşturduğu belirtilmektedir (Gün, 12 Mayıs 1995).

Milli Eğitim Bakanlığı özel dersanelerle ilgili mevzuatları çıkarıp denetimini üstlenirken, bu dersanelere bir hizmet vermediği anlaşılmaktadır. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı'nın son beş yıllık hizmet-içi eğitim faaliyetleri ile ilgili yaptığımız incelemede; sadece yöneticilere yönelik bir kaç seminer düzenlerken, öğretmenlere yönelik herhangi bir kurs, seminer veya hizmet-içi eğitim faaliyeti düzenlemediği görülmektedir. Ancak 1995 yılında yürürlüğe giren M.E.B.'liği aday memurları yetiştirme programı çerçevesinde özel dersanede görevli aday öğretmenlerin yetiştirilmesi de bu program kapsamına alınmıştır.

Özel Dersaneler ve Fırsat Eşitliği

Eğitim imkan ve fırsatlarından, toplumun bütün fertlerinin kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmasını devlet yasalarla güvence altına almıştır. 1982 Anayasası'nın 42. Maddesi "kimse, eğitim öğretim hakkından yoksun bırakılamaz" derken, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4. maddesinde "eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayırımı gözetmeksizin herkese açıktır eğitimde hiçbir kişiye, aileye zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz." hükmü yer almaktadır. Yine aynı kanunun 8. maddesinde eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkan eşitliği sağlanır denilmektedir.

Ancak okullar arasındaki nitelik farklılaşması, devletin eğitim imkanlarını dengeli olarak dağıtamaması, iyi okullara olan talebin artması, yüksek öğretime olan talebe karşın yeterli arzın sunulamayışı gibi nedenler, temelde bir yarışma esasına dayalı giriş sınavlarını doğurmuştur.

Özel dersaneler, aslında fırsat eşitsizliklerinin doğal bir sonucu olarak doğmuştur. Çünkü özel dersanelerin bir bakıma okulların nitelik açığını kapatmaya çalıştığı da savunulmaktadır (Kaya, 1989). Okullar arasındaki nitelik

X farklılığı, bölgeler arasında olabileceği gibi, bir ilin semtleri arasında da görülmektedir. Nitekim 1975-1976 öğretim yılında, Marmara bölgesi lise ve dengi okullarından mezun olanların %29.6'sı yüksek öğretim kurumlarına yerleşirken bu oran Doğu Anadolu'da %7'dir. (ÖSYM, 1979, s.6). Yine 1994 ÖSYM sınavında Elazığ, Mehmet Akif Ersoy Lisesi'nin ÖYS'yi kazandırma oranı %13.30 iken kenar mahallede bulunan Karşıyaka Lisesi'nin %3.10'dur (ÖSYM, 1995).

Özel dersanelerin kapatılmalarının gündeme geldiği 1982 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kapatma gerekçelerinden bazıları şunlardır:

- Özel dersaneler genelde büyük şehirlerde açılmaktadır. Dersane bulunmayan yerlerin birimlerinde oturanlar bu kurumlardan yararlanamamakta, bu durum ise fırsat eşitliğini zedelemektedir.

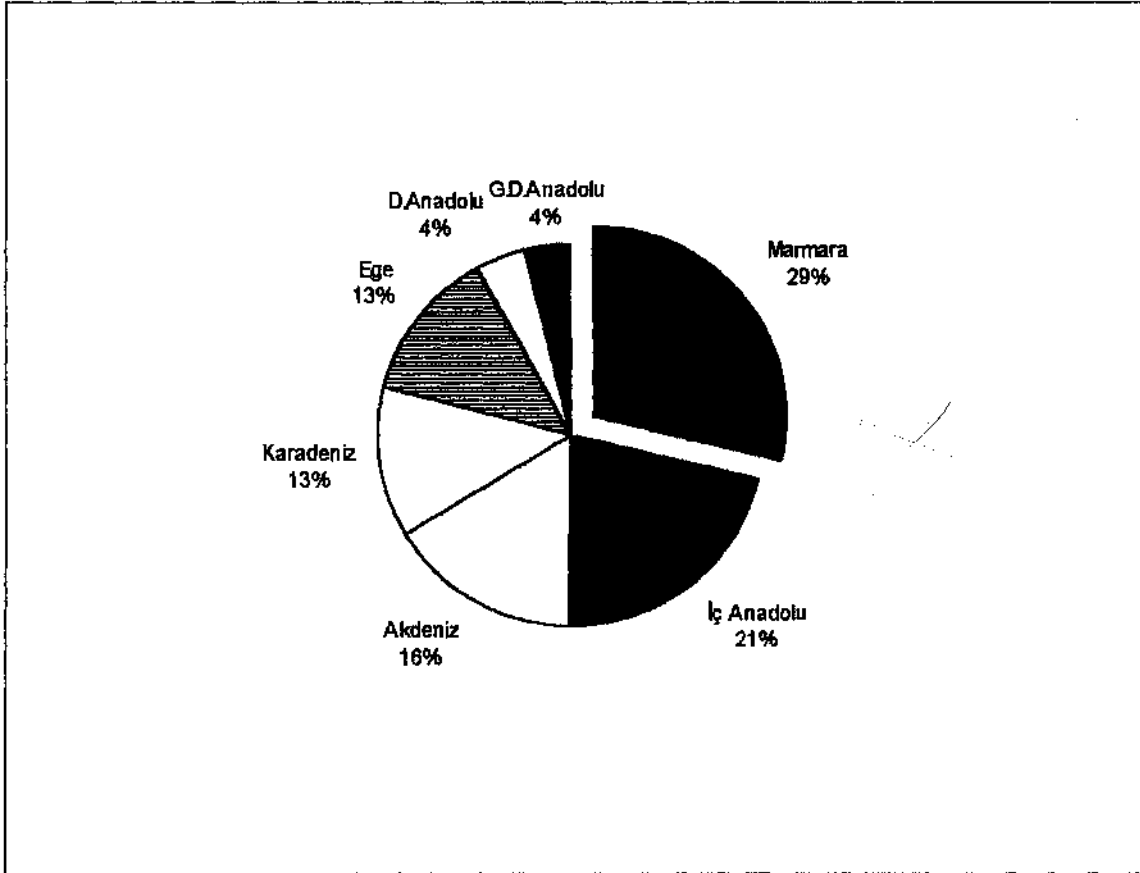
- Rasyonel bir ücret politikası izlenmemesi sonucu özel dersaneler, bir kamu hizmeti olan eğitim-öğretim yoluyla aşırı kazançlar elde etmişler, eğitim ve öğretimi bir ticaret metaı haline getirmişlerdir (DPT, 1982).

Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri özel dersanelerin aslında bir ihtiyaçtan doğduğunu ancak eğitimde fırsat eşitliği ilkesini bozduğunu savunurken, özel dersane temsilcileri orta ve dar gelirli aile kökenli öğrencilere hizmet götürdüklerini, belli büyük kentlerde toplanmayıp, 51 ile dağıldıklarını belirterek, bu yöndeki iddiaların asılsız olduğunu açıklamaktadırlar. Bu nedenle gösterdikleri etkinliklerle aslında var olan ve doğmalarına neden olan fırsat eşitsizliğini gidermeye çalıştıklarını iddia etmişlerdir (DPT, 1982).

Bu konuda yapılan bir araştırmada özel dersaneye gitmeyen öğrencilerin %53.48'inin ekonomik yetersizliği, %26.71'inin yerleşim biriminde dersanenin bulunmayışını neden olarak gösterdikleri görülmektedir. Yine aynı araştırmada giden öğrencilerin, gitme nedeni olarak %40.39'u okulun yetersizliği, %21.77'si

X zamanı iyi kullanabilmek, pratik çözüm için, %15.77'si zamanı iyi kullanabilmek için dersaneye gittiklerini söylemişlerdir (Duman ve Avcı, 1990).

Şekil: 1'de görüldüğü gibi 1995 Eylül ayı itibariyle yurdumuzda faaliyet gösteren özel dersanelerin %29'unun Marmara, %21'inin İç Anadolu, %16'sının Akdeniz, %13'ünün Ege, %13'ünün Karadeniz, %4'ünün Güney Doğu %4'ünün de Doğu Anadolu bölgesinde faaliyet gösterdiği bunlardan 214 tanesinin İstanbul'da, 144'ünün Ankara'da, 40'nın İçel'de, 62'sinin İzmir'de, 38'inin Konya'da, olduğu görülmektedir (M.E.B., 1995).



Şekil: 1 Özel Dersanelerin Bölgelere Göre Dağılımı

Bu dağılımlara bakıldığında Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1982 yılındaki kapatma gerekçelerini doğruladığını görmekteyiz. Özel dersanelerin gerçekten de büyük şehirlerde ve sanayileşmiş bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin toplam 1301 dersaneden 214'ü İstanbul'da 144'ü Ankara'da 73'ü Adana'da 62'si İzmir'de, 40'ı Bursa'da geri kalan kısmın da 69 ile dağıldığı görülmektedir.

X Özel dersanelerin 1995 yılı itibariyle 25-59 milyon arasında değişen kurs ücreti aldığı da dikkate alınırda her iki durumda da bir fırsat eşitsizliğine sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır.

Geçmişte eğitime ayrılan kaynakların sınırlı olması, sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini gerçekleştirecek bir araç olarak kullanılmaması ve eğitim içeriğinin ekonomik ve toplumun değişen koşullarına uyacak biçimde geliştirilememesi gibi sınırlamalar eğitimin tüm toplum kesimlerine dengeli ve verimli bir biçimde yaygınlaştırılmasını engellemeye devam etmiştir. Ayrıca ülke düzeyinde ciddi bir eğitim planlamasının yapılamaması da eğitim hizmetinin ülke çapındaki sunumunu olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu olgu okul öncesi eğitimden başlayarak üniversitelere girişe kadar bulunan özel öğretim kurumları ve özel dersanelerdeki artışla kanıtlanmaktadır. Ortaokul ve lise düzeyinde devlet okullarında başarı oranı yüzde 70'in altında iken, kolejler ve özel okullarda bu oran yüzde 90'ın üzerindedir. Yüksek öğretime geçişte paralı eğitim görme, kurslara katılma, baba mesleği ve geliri başarı sağlayıcı etkindir. Yüksek öğrenim sınavlarına girebilme umudu bir çiftçi çocuğu için %1 iken, işçi çocuğu için %2.8, esnaf sanatkar çocukları için %4.7, serbest meslekle uğraşanların çocukları için %6.9, memur çocukları için %8.4, tüccar çocukları için %9.9 ve sanayici çocukları için %34.3'tür (M.E.B., 1993).

Eğitimin çeşitli dallarında, seçme usullerinin kabiliyetlere bağlı olmasındaki aksaklıklar ve çeşitli gelir grupları ile bölgeler arasında eğitim imkanlarından yararlanma bakımından eşitsizlik, eğitimin sosyal adalete ve toplum çıkarlarına uygun bir sosyal hareketlilik etkeni olma niteliğini kaybettirmiştir. Yüksek kabiliyetli fakat düşük gelirliler olanların yükselmesinde başlıca araç olan burs sisteminde beklenen gelişme sağlanamamıştır. Eğitimden yararlananların eğitim harcamalarına göre katılmayışı, parasız eğitimin gerçekten ihtiyacı olanlara sağlanması önlendiği gibi eğitim harcamalarının daha yüksek bir seviyeye çıkmasına da engel olunmuştur (M.E.B., 1993, s. 13).

Özel Dersanelerin Uyguladıkları Öğretim Programları

Özel dersaneler Tip Yönetmeliği'nin 40. Maddesi'nde; dersanede öğrencilerin resmi okullardaki sınıflarına uygun öğretim programlarının takip edilmesi esası getirilmiştir. Ancak aynı madde de dersane idaresi tarafından geliştirilmiş öğretim programlarının da bakanlık izniyle uygulanabilme serbestliği tanınmıştır (Özel dersaneler tip yönetmeliği Madde: 40).

Özel dersanelerin bu programları aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere uyguladıkları görülmektedir;

- a. Öğrencileri; zayıf oldukları derslerden yetiştirme ve bilgi seviyesini yükseltmek.
- b. Bir üst okulun giriş imtihanları ile okul dışından bitirme imtihanlarına hazırlamak.
- c. Belli oranlarda ilerlemek maksadıyla araştırma ve inceleme yapmak, ilgi ve istidatları doğrultusunda ihtisaslaşmak isteyen öğrencilere gerekli imkan ve ortamı sağlamak, bu gibi öğrencileri tespit ve teşvik etmek için gerekli çalışmaları yapmaktır.

Bugün özel dersanelerde ;

- a. İlkokuldan sonra bir üst okulun imtihanlarına hazırlamak,
- b. Ortaokul ve lise öğrencilerinin okul dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerini desteklemek, okulda okudukları dersleri takviye etmek,
- c. Ortaokuldan sonra bir üst okulun imtihanlarına hazırlamak,
- d. Liseden sonra bir üst okulun imtihanlarına hazırlamak, maksadıyla eğitim programları düzenlenmektedir (M.E.B., 1991, s. 13).

Ülkemizde yürürlükte olan eğitim sistemi "konu odaklı" bir sistemdir. Öğretilen konuya öncelik veren bu yaklaşımda bilgiler sınav vermek, sınıf geçmek için ezberlenebilir, kişiliğe mal edilmeden unutulur. Öte yandan, bu bilgileri aktaran öğretmenin düşünceleri de mutlak doğrular olarak benimsenir, tartışılmaz, eleştirilmez (Onur, 1994, s. 11).

X Gerçekten de eğitim sistemimizde uygulanmakta olan programlar incelendiğinde büyük oranda ders ve konu merkezli programlar olduğu görülür. Ders ve konu merkezli programlarının hazırlanmasında konu, çoğu zaman öncelikli ve temel alınan bir faktör olmuştur. Geçmiş çok eskilere uzanan daimici ve temel esasçı eğitim felsefelerine dayanan bu programlarda kültürel içeriğin düzenli bir şekilde disiplinlere dayalı dersler biçiminde yeni nesillere aktarılması esastır. Sınıfta öğretim ağırlıklıdır. Bireysel farklılıkların dikkate alınmadığı bu programlarda öğretim sırasında doğru tepkiler pekiştirilir, yanlış olanlar ise cezalandırılır (Kulahçı 1995, s. 12).

Üniversiteye giriş sınavında başarı daha çok sayıda soru çözmeye bağlıdır. Bu da öğrenciyi konuları daha iyi öğrenmek yerine, daha pratik yöntemlerle çok soru çözmeye zorlamaktadır. Öğrenci konuları gereği gibi öğreneceğine soruları birtakım kurnazlıklarla çözenin yollarını aramaktadır. Bunun için de dersanelere gitmekte ve bu türde yayınlardan yararlanmaktadır (Soydan, 1990, s. 21).

Özel dersanelerin uyguladıkları öğretim programlarının ağırlık merkezini hazırlık kursu verdikleri bir üst okulun giriş sınavlarında çıkan sorular oluşturmaktadır. Dolayısıyla sınavlarda en çok soru hangi konulardan çıkıyorsa programların ağırlığını o konular oluşturmaktadır. Düzenledikleri seviye tespit sınavlarıyla öğrencilerde belirledikleri öğrenme eksiklikleri doğrultusunda sınıflar oluşturularak öğretim yapılmaktadır.

Özel dersanelerin Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına ne kadar hizmet ettikleri de tartışma konusudur. Yapılan iki araştırma sonucu elde edilen verilere göre kurs programlarının yaklaşık %30 kadarının konuların öğrenilmesine, %70'inin giriş sınavlarına yönelik uygulamalara ayrıldığı kurslarda yeni bilgi öğretmekten çok okulda öğrenilenleri tekrar ederek test tekniğinin öğretildiği anlaşılmaktadır. Buna göre bu kurumlarda temel amaç, öğrencilerin özellikle giriş sınavlarındaki başarılarını arttırmak olmaktadır. Kursların buna göre

düzenlenmesi, Türk Milli Eğitiminin genel, sosyal ve bilimsel amaçlarının geri plana itilmesine sebep olmaktadır (Duman ve Avcı, 1990, s. 60).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23.02.1987 gün ve 4244 sayılı "özel dersanelerde uygulanacak programlar" konulu genelgesi doğrultusunda, hazırlanan "özel dersanelerde okutulacak derslere ait müfredat programları" incelendiğinde içerik olarak resmi devlet okullarında okutulan derslerin programının aynısı olduğu, sadece Resim-İş Müzik ve Beden Eğitimi gibi derslerin programlarının alınmadığı görülmektedir. (Öz-de-bir, 1987).

Çalışmamıza konu olan Elazığ'da faaliyetini sürdüren özel dersanelerin uyguladıkları programların incelenmesinde de; sadece sınavlarda ağırlıklı olarak soru çıkan konuların konu başlıklarının listelendiği görülmektedir. Ayrıca dersanelerde program geliştirme konusunda da çalışma yapılmadığı, zaten bu alanın da pek bilinmediği anlaşılmaktadır.

Mevcut sınav sistemine göre özel dersanelerin uyguladıkları programlarla başarılı oldukları görülmektedir. Nitekim Elazığ'da faaliyette bulunan 3 eski dersanenin son beş yıllık başarı ortalamaları ÖSS'yi kazandırmada %98 iken, ÖYS'yi kazandırmada %71 olduğu görülmektedir.

Özel Dersanelerin Denetimi

Denetim, örgütsel eylemlerin kabul edilen amaçlar doğrultusunda saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması süreci olarak düşünülebilir. Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir. Bu amaçla örgütsel işleyiş bir bütün olarak planlı bir biçimde sürekli olarak izlenir, eksik yönler saptanır, düzeltilir, hataların yinelenmesi engellenmeye ve daha sağlıklı bir işleyişe sahip olan bir denetim sisteminin, ölçülmesinden sapma eğilimlerini, daha sapmalar meydana

gelmeden ve öğütte büyük kayıplara yol açmadan saptanması ve düzeltmeler yapması beklenir. Bu güçte olan bir denetim sistemine sağlıklı bir sistem denir (Aydın, 1993, s.1).

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 2. Maddesi'nde "Özel Öğretim Kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altındadır" denilmektedir. Yine aynı kanunun 43. Maddesinde "her derece ve nitelikteki Özel Öğretim Kurumları eğitim, öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nca özel yönetmeliğine göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulur" hükmü yer almaktadır.

Öte yandan 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 2917 sayılı Kanunla değişik 6. maddesinde; İlkokullar yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar, ilköğretim kurumları arasında gösterilmiş olup, 23. Maddesinde ise; ilköğretim kurumlarının rehberlik teftiş ve soruşturma hizmetlerini yürütmek üzere ilköğretim müfettişleri görevlendirilir hükmü yer almaktadır.

Özel dersanelerin yapısı itibariyle bünyesinde her düzeyde hazırlık sınıfı bulundurmaktadır. Örneğin Anadolu lisesi hazırlık kurslarına ilkokul öğrencileri, fen lisesi hazırlığa ortaokul öğrencileri, üniversite hazırlık kurslarına lise öğrencileri devam etmektedir. Bu kursların hepsi de aynı kurum bünyesinde dir.

Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesine göre kurum teftişi yapmak esastır. Kurum teftişinde kurum bir bütün olarak alınır ve denetlenir. Özel dersanelerin hangi kısmının bakanlık, hangi kısmının ilköğretim müfettişleri tarafından denetleneceği hususunda belirsizlikler gözlenmektedir. Örneğin, ilköğretim müfettişleri Anadolu ve Fen liseleri hazırlık kısmını denetleyip, üniversite hazırlık kısmını denetlememektedir. Ancak yine de kurum teftiş raporu düzenlenmektedir.

Özel dersanelerin sürekli ve amacına uygun denetlenip denetlenmedikleri hususu da tartışılır. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1993-1994 öğretim

yılında 1150 özel dersaneden 165'ini denetleyebildikleri (Ayaz, 1995, s. 74) dikkate alınırsa yaklaşık 1000 dersanenin denetlenmediği ortaya çıkmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı özel dersanelerin denetimine ilişkin zaman zaman çeşitli düzenlemeler yapmıştır. Bunların en önemlisi özel dersanelere ait denetim formlarıdır.

Bunlardan ilki 1987 yılında uygulamaya konulan Özel Dersaneler, Kurslar ve Öğrenci Etüd Merkezlerine Ait Genel Denetim Formudur. Bu formda kurumun üç ana başlık altında denetlenmesi öngörülmüştür.

- A. Bina, tesis, bakım, onarım işleri ve araç gereç durumu,
- B. Personel, büro ve öğrenci işleri,
- C. Eğitim öğretim işleri.

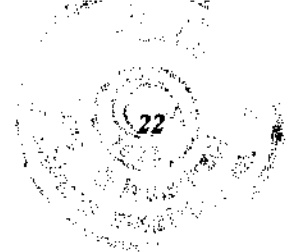
Bu formda gözlenmesi gereken nitelikler ayrıntılı olarak sıralanmış ve denetmenin nelere dikkat edeceği açık olarak belirlenmiştir. Ayrıca, ders denetiminde öğretmenin hangi niteliklerinin gözleneceği ve hangi niteliğe kaç puan taktir edileceği de açıklanmıştır.

Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu tarafından 1990 yılında "Özel Dersanelerin Denetim Muhtırası" adı altında yeni bir form geliştirildiği görülmektedir. Halen uygulamada olan bu formda da; maddi durum, büro işleri, eğitim öğretim çalışmaları, genel denetimin değerlendirilmesi ve yöneticilerin değerlendirilmesi bölümlerinden oluştuğu görülmektedir.

Bir önceki denetim formunda ders denetimine ilişkin bir form geliştirilmesine karşın, bu muhtırada ders denetimi ve dolayısıyla öğretmenin nasıl değerlendirileceği hususunda bir netlik olmadığı görülmektedir. Daha çok yasal prosedürün yerine getirilme derecesiyle ilgili maddeler sıralanmıştır. Ayrıca denetim muhtırasında yaklaşık 85 niteliğin gözlenmesi veya incelenmesi beklenmektedir. Bunların da çoğunluğu bürokratik işlemlerin yerine getirilmesinin incelenmesi ile ilgilidir. Zaten bir özel dersanenin kurum açma

izninden, öğretime başlama süresine kadar yaklaşık 50'ye yakın bürokratik işlemi yerine getirmesi gerektiğini düşünürsek, öğretim sırasındaki iş ve işlemlerde dikkate alınırsa bu gibi kurumların denetiminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Dersane sahiplerinin; ilgili mevzuatın sürekli değişmesi, kırtasiyecilik ve bürokrasinin sürekli artması, dersaneleri denetleyen kurumların çokluğu, eğitimin nezaketine uymayan tavırlarla çeşitli dersanelerin denetlendiği gibi hususlardan şikayetçi oldukları gözlenmektedir (Eren, 1995, s. 12).



BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama yöntemi ve aracı, veri toplama aracının geliştirilmesi, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizi aşamalarında yapılan çalışmalara ilişkin bilgileri içermektedir. verilerin çözümü ve yorumlanmasına ait konular yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları ilgili literatürün incelenmesi ve ankete dayalı verilerden oluşmaktadır.

Evren ve Örneklem

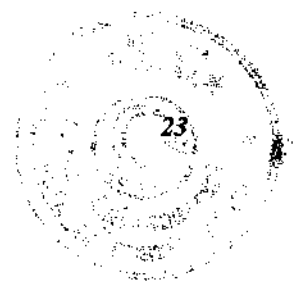
Araştırmanın evrenini 1995-1996 yılında Elazığ il merkezinde faaliyet gösteren özel dersanelerde görevli 96 öğretmen ile Elazığ ve Malatya Milli Eğitim Müdürlüklerinde görev yapan 108 ilköğretim Müfettişi oluşturmaktadır.

Araştırma evreni örneklem olarak kabul edilmiş ve araştırma evreninin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın örnekleme; Elazığ il merkezinde faaliyet gösteren 5 özel dersanede görevli 96 öğretmenin tamamı ve Elazığ-Malatya Milli Eğitim Müdürlüklerinde görevli 108 ilköğretim müfettişinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

İlköğretim müfettişleri ve özel dersanelerde görevli öğretmenlerin, özel dersanelerin programları Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri, fırsat eşitliğine etkisi ve denetimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır.



Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Veri toplama aracı geliştirilirken öncelikle alanda yapılmış çalışmalar incelenmiş, ancak araştırmamız ile doğrudan ilgili araştırmaya ve anket aracına rastlanmamıştır. Bunun sonucunda araştırmamızın amacına uygun bir anket geliştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Ölçme aracını geliştirmek için ilköğretim müfettişleri ile öğretmen ve yöneticilerle yapılan mesleki toplantılarda, araştırmamızın alt amaçları sistemli olarak tartışılmış mevcut durum ile olması gerekenin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca özel dersaneler ile ilgili mevzuat toplanmış ve incelenmiştir.

Bu çalışmalarda toplanan veriler sınıflandırılmış ve özel dersanelerin uyguladıkları programlar, Türk Eğitim Sistemindeki yeri, fırsat eşitliğine etkisi ve denetimi ile ilişkili olabilecek 65 maddeyi içeren bir anket taslağı hazırlanmıştır.

Hazırlanan anket taslağı uzman öğretim üyelerinin görüş ve eleştirileri alındıktan sonra 3 bölüm halinde, 51 maddelik anket formu olarak düzenlenmiştir. Anket özel dersanelerin uyguladıkları programlarla, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına hizmet etme derecesi, Türk Eğitim Sistemindeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisi ve denetimi olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Anket soruları; hiç katılmıyorum (1), katılıyorum (2), kararsızım (3), katılmıyorum (4), tamamen katılmıyorum (5), olarak puanlanıp değerlendirilmiştir.

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Geliştirilen ölçme aracı yeterli sayıda çoğaltılmış, uygulama için gerekli izinler alınmıştır.

Örnekleme alınan Elazığ ve Malatya'da görevli ilköğretim müfettişlerine anketler araştırmacı tarafından toplantı sırasında uygulanmış ve toplanmıştır.

Öğretmenlere ise evrendeki her özel dersaneye öğretmen sayısı kadar anket, dersane yöneticilerine dağıtılmış ve daha sonra geri toplanmıştır.

Öğretmen ve müfettişlere dağıtılan ve geri toplanabilen anket sayısı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo: 2 Örneklem Gruplarına Dağıtılan ve Geri Dönen Anketlerin Oranı

Denekler	Toplanan Anket		Geri Dönen Anket	
	N		N	%
Öğretmen	96		84	87.5
Müfettiş	108		98	90.7
Toplam	204		182	

Tablo 2'de görüldüğü üzere, öğretmenlere verilen 96 anketin 84'ü ilköğretim müfettişlerine verilen 108 anketten 98'i geri dönmüştür.

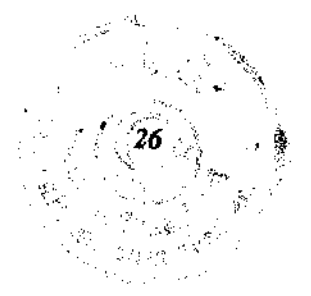
Uygulamalar sonucunda geçersiz sayılan anket çıkmamış ve analizler 182 geçerli anket sayısına dayalı olarak yapılmıştır.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anket sonucu elde edilen veriler Fırat Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nda bulunan SPSS For WINDOWS Release 6.0 Paket programında işlenmiştir. Grupların öğrenim durumları, görev ünvanları, mesleki deneyimleri, hizmet içi eğitim etkinliklerine katılım durumları, katıldıkları hizmet içi eğitim adına göre dağılımları, frekans dağılımı ve yüzdeler şeklinde özetlenerek yorumlanmıştır. Öğretmen ve müfettişlerin ankete verdikleri cevaplar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için (t) testi tekniği uygulanmıştır.

Elde edilen tablolar sonucunda grupların katılım ortalamaları, ortalamalar arası fark ve bu farka uygulanan (t) değeri için .05 anlamlılık düzeyi kullanılmıştır.

Deneklerin katılım oranlarının sınırı, soruların programla ilgili 6-17. arası bölümü için aritmetik ortalaması; 1.00-1.79 arasında olanlar hiç, 1.80-2.59 arasında olanlar az, 2.60-3.39 arasında olanlar orta, 3.40-4.19 arasında olanlar çok, 4.20-5.00 arasında olanlar tam olarak kabul edilmiş, diğer sorular aynı sınırlarla sırayla, hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım veya orta derecede katılıyorum, katılıyorum ve tamamen katılıyorum olarak değerlendirilmiştir. Ancak olumsuz olarak sorulan 22, 23, 25, 27, 38 ve 40. sorular tersinden puanlanıp yorumlanmıştır.



BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde deneklerden elde edilen kişisel bilgilere ilişkin bulgular anket sonucu elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Deneklerin Kişisel Özellikleri

Tablo 3'de deneklerin görev ünvanlarına göre dağılımı görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan deneklerin % 46.2'si öğretmen, %53.8'i müfettiştir. Bu oranlar Elazığ'da faaliyetini sürdüren özel dersanelerde görev yapan tüm öğretmenlerin %87.5'ini, Elazığ ve Malatya Milli Eğitim Müdürlüklerinde görev yapan müfettişlerin %90.7'sini kapsamaktadır.

Tablo: 3 Deneklerin Görev Ünvanlarına Göre Dağılımı

Görev Ünvanı	N	%
Öğretmen	84	46.2
Müfettiş	98	53.8
Toplam	182	100.0

Deneklerin mesleki deneyimine göre dağılımları Tablo 4'de verilmiştir. Tabloda araştırmaya katılanların %31.9'u 1 ile 5 yıl arası, %9.9'u 6 ile 10 yıl arası, %15.4'ü 11 ile 15 yıl arası, %22'si 16 ile 20 yıl arası, %20.8'i 21 yıl üzerinde mesleki kıdeme sahip olduğunu görmekteyiz. Buna göre araştırmamızın en yoğun grubu %31.9 ile 1-5 yıl arası hizmet verenlerden oluşmaktadır.

Tablo: 4 Deneklerin Kıdemlerine Göre Dağılımı

Mesleki Deneyim	N	%
1-5 Yıl Arası	58	31.9
6-10 Yıl Arası	18	9.9
11-15 Yıl arası	28	15.4
16-20 Yıl Arası	40	22.0
21 Yıl ve Üzeri	38	20.8
Toplam	182	100.0

Tablo 5'de deneklerin en son mezun oldukları öğretim kurumlarına ait dağılımları gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan deneklerin %57.2'si Eğitim Fakültelerini bitirmiş, %44.3'ü Eğitim Enstitüsü mezunu, %24.7'si Fen-Edebiyat Fakültesi mezunu, %2.7'si Eğitim Yüksek Okulu mezunu, %1.1'ini de Mühendislik Fakültesi mezunu kişilerden oluşmaktadır. Buna göre araştırmamızın en yoğun grubunu %57.1'lik oran ile Eğitim Fakültesi mezunları oluşturmaktadır.

Tablo: 5 Deneklerin Mezun Oldukları Öğretim Kurumlarına Göre Dağılımları

Mezun Olduğu Öğretim Kurumu	N	%
Eğitim Fakültesi	104	57.2
Eğitim Enstitüsü	26	14.3
Fen-Edebiyat Fakültesi	45	24.7
Eğitim Yüksek Okulu	5	2.7
Mühendislik Fakültesi	2	1.1
Toplam	182	100.0

Deneklerin hizmet içi eğitime katılma düzeylerine göre dağılımları Tablo 6'da görülmektedir. Buna göre %28.6'sı bugüne kadar hiç bir hizmet içi eğitim etkinliğine katılmamış, %24.7'si 1 kez katılmış, %18.7'si 2 kez, %9.9'u 3 kez, %18.1'i 4 veya daha fazla katılmıştır. Bu durumda deneklerin hizmet içi eğitim etkinliğine katılım düzeyinin çok düşük olduğu görülmektedir.

Tablo: 6 Deneklerin Hizmet İçi Eğitime Katılma Düzeyleri

Hizmet İçi Eğitime Katılım Düzeyi	N	%
Hiç katılmayan	52	28.6
1 Kez Katılan	45	24.7
2 Kez Katılan	34	18.7
3 Kez Katılan	18	9.9
4 Kez ve Daha Fazla	33	18.1
Toplam	182	100.0

Tablo 7'de araştırmaya katılan deneklerin katıldığı hizmet içi eğitim etkinliğinin adı gösterilmiştir. Buna göre deneklerin %13.2'si öğretim teknikleri adlı hizmet içi eğitim etkinliğine katılmış, %30.2'si teftiş teknikleri adlı etkinliğe, %56.6'sı ise araştırmamanın açısından önem taşımayan diğer etkinliklere veya hiç katılmamış olanları kapsamaktadır. Ankette yer alan "özel dersanelerin denetimi" kursuna katılımın hiç olmadığı görülmektedir.

Tablo: 7 Deneklerin Katıldıkları Hizmet İçi Eğitim Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Hizmet İçi Eğitimin Türü	N	%
Öğretim Teknikleri	24	13.2
Özel Dersanelerin Denetimi	0	0
Teftiş Teknikleri	55	30.2
Diğer veya Hiç Katılmayan	103	56.6
Toplam	182	100.0

ÖZEL DERSANELERİN TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINA HİZMET ETMESİ DERECESİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR

Özel dersanelerin Türk Milletinin Milli, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsetme derecesine ilişkin iki gruba ait ortalamalar ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo; 8'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, öğretmenler orta derecede ($\bar{X}=3.17$), müfettişler az düzeyde ($\bar{X}=2.17$), özel dersanelerin bu amaca hizmet ettiği görüşündedirler.

Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla, yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=7.35>1.96$). Görüş farkı müfettişlerin özel dersanelerin bu amacı gerçekleştirdiğine az düzeyde katılmalarından kaynaklanmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları kurum lehinde orta düzeyde de olsa görüş bildirmeleri anlamlı görüş farklılığına neden olabilir. Özel dersanelerin programlarında belirleyici olan sınavlarda çıkan sorulardır. Sınavlarda bu tür değerleri ölçecek sorular arttıkça özel dersanelerin bu yöndeki etkinlikleri de artacaktır.

Tablo: 8 Deneklerin Özel Dersanelerin, Türk Milletinin Milli, Manevi, İnsani, Ahlâki ve Kültürel Değerlerini Benimsetme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 1	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.17	180	7.35	<.05
	Müfettiş	98	2.17			
	Toplam :	182				

Tablo 9'da özel dersanelerin öğrencileri hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip kişiler olarak yetiştirme derecesine ilişkin görüş ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi ile bulgular verilmiştir. Buna göre öğretmenler orta düzeyde ($\bar{X}=3.19$), müfettişler az düzeyde ($\bar{X}=2.36$), özel dersanelerin bu amaca hizmet ettikleri görüşündeler.

Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=6.20>1.96$).

Görüş ayrılığı az ile orta arasında ve fazla değildir. Böyle bir davranışı öğrenciye kazandırmak için çeşitli yöntemlerin işe koşulması gerekir. Öğrencilerin kendi öneri ve buluşları değerlendirilebilir. Öğrencilerin kişisel çalışmalarına özendirilmesi, araştırmalara teşvik edilmesi yaratıcı düşünmeyi sağlar. Öğrencinin bu yönlerinin geliştirilmesinde, kişisel, çevresel etkenlerin yanında demokratik bir ortamın olması, öğrencinin fikir ve düşüncelerini açıklayabilmesi, sık sık söz hakkının verilmesi eğitim, öğretim programlarının öğrencide yaratıcı düşünmeyi pekiştirici yönde düzenlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, ezberciliği teşvik eder, öğrenciyi pasif bırakan bir öğretim öğrencinin bağımsız düşünmesini yokeder (Kazancı; 1989). Özel dersanelerin bu yönde etkinlikler düzenleyecek şekilde dizayn edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 9 Deneklerin Özel Dersanelerin Hür ve Bilimsel Düşünme Gücüne, Geniş Bir Dünya Görüşüne Sahip Kişiler Olarak Yetiştirme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 2	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.19	180	6.20	<.05
	Müfettiş	98	2.36			
	Toplam :	182				

Tablo 10'da özel dersanelerin, öğrencilerin ilgi istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek suretiyle onları hayata hazırlamaya ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ile ortalamaların farkına uygulanan (t) testi bulguları verilmiştir. Tabloda görüleceği üzere öğretmenler çok düzeyde ($\bar{X}= 3.47$), müfettişler az düzeyde ($\bar{X}= 2.56$), görüş belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında, anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda,

deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=6.31>1.96$).

Görüş farklılığı, öğretmenlerin dersanelerde yapılan seviye tespit sınavlarının ve bunun sonucu oluşan sınıfları, ilgi tespiti ve ilgileri yönünden geliştirme olarak algılamalarından kaynaklandığı sanılmaktadır. Özel dersanelerin müfettişlerin de katıldığı gibi bu yönde etkinliklerde bulunduğu söylenemez. Bu bulgu özel dersanelerin Türk Milli Eğitim Sisteminin genel amaçlarını yeterince gerçekleştirmediğini ifade etmektedir.

Tablo: 10 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İlgisi, İstidat ve Kabiliyetlerini Geliştirmek Suretiyle Onları Hayata Hazırlama Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 3	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.47			
	Müfettiş	98	2.56	180	6.31	<.05
	Toplam :	182				

Özel dersanelerin öğrencileri zayıf oldukları derslerden yetiştirerek bilgi seviyelerini yükseltme etkinliklerine yönelik denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 11'de verilmiştir. Buna göre öğretmenler çok ($\bar{X}= 4.17$), müfettişler ise yine çok düzeyinde ($\bar{X}= 3.41$), özel dersanelerin bu işlevi yerine getirdiklerine katılmaktadırlar. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t= 5.68>1.96$).

Görüş ayrılığının çok ile tam arasında olduğu gözlenmektedir. Denek görüşlerinden anlaşılmaktadır ki, özel dersane öğretmenleri, öğrencileri hayata hazırlama konusunda özel dersanelerin etkili olduğuna inanmaktadırlar.

Tablo: 11 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Zayıf Olduğu Dersten
Yetiştirerek Bilgi Seviyesini Yükseltme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 4	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.17	180	5.68	<.05
	Müfettiş	98	3.41			
	Toplam :	182				

Tablo 12'de bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlama derecesine ilişkin denek görüşlerinin aritmetik ortalamaları ve (t) testi sonuçları verilmiştir. Buna göre öğretmenler tam ($\bar{X}=4.45$), müfettişler çok düzeyde ($\bar{X}=3.94$), özel dersanelerin öğrencileri bir üst okulun sınavlarına hazırlandıklarını belirtmişlerdir. Grupların görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş farkı olduğu gözlenmektedir ($t=5.68>1.96$).

Bu bulgu, özel dersanelerin varoluş gerekçeleri olan sınavlara öğrenci hazırlama işlevini yeterince yerine getirdiğini ifade edebilir. Bu sonuçlar Elazığ'da faaliyetlerini sürdüren özel dersanelerin ÖSS'yi kazandırmada %98, ÖYS'yi kazandırmada %71'lik başarılarıyla paralellik göstermektedir.

Görüş ayrılığının nedeni, müfettiş ve öğretmenlerin özel dersane kurumuna ilişkin algı dayanaklarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Tablo: 12 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Bir Üst Okulun Giriş
Sınavlarına Hazırlama Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 5	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.45	180	5.68	<.05
	Müfettiş	98	3.94			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin belli alanlarda araştırma ve inceleme yapmak isteyen öğrencileri teşvik etme derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t)

testi bulgusu Tablo 13'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi özel dersanelerin bu amacı gerçekleştirme derecesine öğretmenler az ($\bar{X}= 2.52$), müfettişler yine az derecede ($\bar{X}= 1.86$), hizmet ettiği görüşündedirler. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=4.40>1.96$).

Görüş ayrılığının hiç ile az arasında olduğu görülmektedir. Özel dersaneler tip yönetmeliğinde kurumun özel üç amacından biri olan bu amaca yönelik etkinlik düzeyinin deneklerce az olarak gözlenmesi, bu kurumların kendi özel amaçlarına da hizmet etmedikleri anlamı çıkmaktadır. Ya bu kurumların amaçlarına uygun faaliyet alanına çekilmeli ya da amaç olmaktan çıkarılmalı ve amaçlarının daha gerçekçi belirlenmesi gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 13 Deneklerin Özel Dersanelerin Belli Alanlarda Araştırma ve İnceleme Yapmak İsteyen Öğrencileri Tespit ve Teşvik Etme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 6	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.52	180	4.40	<.05
	Müfettiş	98	1.86			
	Toplam	182				

Tablo 14'de özel dersanelerin topluma karşı sorumluluk sahibi yurttaşlar yetiştirmede üzerine düşeni yapma derecesine ilişkin görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi sonuçları verilmiştir. Buna göre özel dersaneler iyi yurttaş yetiştirme gibi genel bir amaca katkısını öğretmenler orta ($\bar{X}= 3.11$), müfettişler az derecede ($\bar{X}= 1.99$), yerine getirdiği görüşündedirler. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t= 7.80> 1.96$).

Görüş ayrılığı toplumdaki iyi yurttaş kavramının denek gruplarınca farklı algılandığından kaynaklandığı sanılmaktadır. İyi yurttaş yetiştirmede özel dersanlerin payının ne olduğu açıkca belirlenmeli ve dersane çalışanlarının algı düzeyinin artırılması gerçeği ortaya çıkmaktadır. Sınav sorularının bu amacı ölçmeye yönelik olarak hazırlanması da dersaneleri bu yönde öğretim vermelerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Tablo: 14 Deneklerin Özel Dersanelerin Ülkesine ve Yaşadığı Topluma Karşı Sorumluluk Sahibi Yurttaşlar Yetiştirmede Üzerine Düşeni Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 7	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.11	180	7.80	<.05
	Müfettiş	98	1.99			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin toplum kültürünü yeni kuşaklara aktararak eğitimin sosyal işlevini yerine getirme derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 15'de verilmiştir. Buna göre özel dersaneler eğitimin sosyal işlevi olan kültür aktarmada üzerine düşeni yapma derecesine öğretmenler orta düzeyde ($X=3.23$), müfettişler ($X=2.10$), az düzeyde katılmışlardır. Grup görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı saptanmıştır ($t=9.12 > 1.96$).

Eğitim bir kültür aktarma işi olarak da düşünülebilir. Eğitimin görevlerinden biri toplumun kültürel değerlerini, davranış örüntülerini yeni kuşaklara aktarmaktır. Toplum bu yolla toplumsal benzeşikliği sağlayabilir ve geleneksel yaşam biçiminin önemli öğelerine kalıcılık kazandırabilir (Aydın ve diğerleri; 1991). Özel dersanelerin bu işlevi yeterince yerine getirmediği deneklerce belirtilmektedir.



Tablo: 15 Deneklerin Özel Dersanelerin Toplum Kültürünü Yeni Kuşaklara Akatararak Eğitimin Sosyal İşlevini Yerine Getirme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 8	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.23	180	9.12	<.05
	Müfettiş	98	2.10			
	Toplam	182				

Tablo 16'da özel dersanelerin eğitimin genel amaçlarından demokratik yaşam tarzını davranış haline getirmiş bireyler yetiştirmede üzerine düşeni yapma derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) testi bulgusu verilmiştir. Buna göre öğretmenler orta düzeyde ($\bar{X}=3.24$), müfettişler az düzeyde ($\bar{X}=2.35$), özel dersanelerin bu amaca hizmet ettikleri görüşündedirler. Grup görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir ($t=6.71>1.96$).

Dersane ortamının devlet okullarına nazaran daha demokratik olması, öğretmenin demokratik eğitim algısını güçlendirmiş ve görüş farklılığına yol açmış olabilir. Eğitim ortamının demokratikliği öğrenciye demokratik davranışlar kazandırmada önemli rol oynar. Ancak bir öğretim kurumunun bu gibi davranışları kazandırmada örgütlü bir toplum için çeşitli sosyal etkinlikler, kol faaliyetleri v.b. çalışmalarla, öğretim yöntemiyle öğrencilere demokratik yaşam tarzını yaşatacak davranışa döşüntürmesi beklenir. Denek görüşleri özel dersanelerin bu amaca yeterince hizmet etmediği yönündedir.

Tablo: 16 Deneklerin Özel Dersanelerin Demokratik Yaşam Tarzını Davranış Haline Getirmiş Bireyler Yetiştirmede Üzerine Düşeni Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 9	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.24	180	6.71	<.05
	Müfettiş	98	2.35			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre yüksek öğrenim kurumlarına yönlendirme derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi ve bulgular Tablo 17'de verilmiştir. Buna göre özel dersanelerin yönlendirme derecesine öğretmenler çok ($\bar{X}=3.92$), müfettişler orta düzeyde ($\bar{X}=3.12$) görüş belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=5.79 > 1.96$).

Görüş ayrılığı çok ile orta arasındadır. Özel dersanelerin uyguladıkları seviye tespit sınavları ve test sonuçlarına göre öğrencilerin tercihlerinde belirli bir alanı seçmelerinde önemli bir rol üstlendikleri, bu işleri de öğretmenlerin bizzat yapmaları bu seçeneğe katılımı arttırmıştır. Ancak ilgi ve yetenek tespiti uzun süreli bir çalışmayı gerektirir. Kaldı ki ilgiler zamanla değişebilir. Bireyin yeteneklerine göre yönlendirilmesi de ayrı bir uzmanlık işidir. Öğretmen algılarının dersanelerdeki etkinliklerini bu amaca hizmet olarak değerlendirilmeleri görüş ayrılığına yol açmıştır.

Tablo: 17 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İlgi ve Yeteneklerine Göre Yüksek Öğrenim Kurumlarına Yönlendirme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 10	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.92	180	5.79	<.05
	Müfettiş	98	3.12			
	Toplam	182				

Tablo 18'de özel dersanelerin öğrencileri iyi bir üretici ve tüketici olarak yetişmelerini sağlama derecesine ilişkin deneklerin görüş ortalamaları ve ortalama farkın anlamlılığına uygulanan (t) testi bulguları verilmiştir. Buna göre öğretmenler orta düzeyde katılırken ($\bar{X}=3.01$), müfettişler az düzeyde katılmışlardır ($\bar{X}=2.08$). Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup

olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=6.76>1.96$).

Bu farklılık az ile orta arasında yoğunlaşmaktadır. Müfettişlerin aritmetik ortalamalarının daha düşük olması özel dersanelerin bu işlevi yerine getirdiğine inanmadıklarından kaynaklanmış olabilir. Kişinin topluma belli yeteneklerle donatılmış üretici bir kişi olarak katılmasını öngören ve ekonomik kategoriye giren amaçlar olarak nitelendirilen (Hesapçioğlu, 1988) ve eğitimin önemli bir işlevi olan iyi üretici ve tüketiciler yetiştirmede özel dersanelerin üzerine düşeni yaptığı söylenemez.

Tablo: 18 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri İyi Bir Üretici ve Tüketici Olarak Yetişmelerini Sağlama Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 11	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.01			
	Müfettiş	98	2.08	180	6.76	<.05
	Toplam	182				

Özel dersanelerin öğrencileri, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip olarak yetişmelerine yardımcı olma derecesine ilişkin denek görüşleri Tablo 19'da verilmiştir. Buna göre öğretmenler orta düzeyde ($\bar{X}=3.09$), müfettişler az düzeyde ($\bar{X}=2.22$), katıldıkları yönünde görüş belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t= 5.95>1.96$).

Farklılık daha çok orta ile az arasındadır. Benlik, kişilik değer yargıları, daha çok eğitim amaçlarının duyuşsal alanının boyutları içinde gösterilmektedir. Her eğitim kurumunun bu genel amaca hizmet etmesi beklenir. Özel dersanelerin bu amaca yeterince hizmet etmediği denek görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Tablo: 19 Deneklerin Özel Dersanelerin Ruh ve Duygu Bakımından Dengeli ve Sağlıklı Gelişmiş Bir Kişiliğe ve Karaktere Sahip Olarak Yetişmelerine Yardımcı Olma Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 12	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.09	180	5.95	<.05
	Müfettiş	98	2.22			
	Toplam	182				

ÖZEL DERSANELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ ve FIRSAT EŞİTLİĞİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR

Özel dersanelerin eğitimimizdeki bir boşluğu doldurduğu görüşüne deneklerin katılma derecelerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi sonuçları Tablo 20'de verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler tamamen katılırken ($\bar{X}=4.71$), müfettişler katıldıklarını ($\bar{X}=3.68$), belirtmişlerdir.

Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=8.62>1.96$).

Görüş ayrılığı tamamen katılma ile katılma dereceleri arasındadır. Denek görüşleri özel dersanelerin eğitimdeki bir boşluğu doldurduğu yönündedir. Bu sonuç Duman (1987) tarafında yapılan araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir.

Tablo: 20 Deneklerin Özel Dersanelerin Eğitimdeki Bir Boşluğu Doldurduğu Görüşüne Katılma Dereceleri

Görüş No: 13	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.71	180	8.62	<.05
	Müfettiş	98	3.68			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin varlığını sürdürmelerine deneklerin katılma derecelerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 21'de verilmiştir. Buna göre öğretmenler özel dersanelerin varlığını sürdürmelerine tamamen katıldıklarını ($\bar{X}=4.63$), müfettişler orta düzeyde ($\bar{X}=3.09$), katıldıklarını bildirmişlerdir. Denek görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını, belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=8.62>1.96$).

Görüş ayrılığının nedeni, müfettişlerin özel dersanelerin eğitimin genel amaçlarına yeterince hizmet etmediği anlayışından ve öğretmenlerin bu kurumları birer kazanç kapısı olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır. Ancak müfettişlerin özel dersanelerin varlığını sürdürmelerine tamamen karşı olmadıkları, mevcut sistemde devamının gerekliliğini istedikleri görülmektedir.

Tablo: 21 Özel Dersanelerin Varlığını Sürdürmelerine İlişkin Deneklerin Görüşleri

Görüş No: 2	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.53	180	8.62	<.05
	Müfettiş	98	3.09			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin okuldaki öğrenme eksikliklerini tamamlama işlevine ilişkin denek görüşlerinin katılma derecelerinin ortalamaları ve (t) testi sonuçları Tablo 22'de verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler tamamen katılırken ($\bar{X}=4.65$), müfettişler katıldıklarını ($\bar{X}=3.54$), bildirmişlerdir. Denek görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=9.13>1.96$).

Görüş ayrılığı tamamen katılma ile katılma seçeneklerinde olup, daha çok müfettişlerin özel dersanelerin işlevlerine olumlu bakmayışından kaynaklandığı

söylenbilir. Ancak denek görüşlerinden anlaşılmaktadır ki, özel dersaneler öğrenme eksikliklerini giderme noktasında önemli bir işlevi yüklenmektedirler. Bu sonuç, özel dersanelerin genel amaçlara hizmet etme derecesine ilişkin olarak sorulan "öğrencileri zayıf olduğu derslerde yetiştirerek bilgi seviyesini yükseltme" işlevine verilen cevaplarla paralellik göstermektedir. Denek görüşleri özel dersanelerin bir ihtiyaçtan doğduğu, okulların boşluğunu doldurduğu gerçeğini doğrular niteliktedir.

Tablo: 22 Deneklerin Özel Dersanelerin Okuldaki Öğrenme Eksikliklerini Tamamlama Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 15	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.65	180	9.13	<.05
	Müfettiş	98	3.54			
	Toplam	182				

Tablo 23'te özel dersanelerin öğretimin yanısıra eğitime de yeterince yer verme derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) değeri sonuçları ve anlamlılık düzeyi verilmiştir. Buna göre öğretmenler orta düzeyde ($X=3.21$), katılırken, müfettişler katılmadıklarını ($X=2.17$), belirtmişlerdir. Denek görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=9.13 > 1.96$).

Müfettişlerin özel dersanelerin öğretimin yanısıra eğitime de yeterince yer verdiği katılmadıklarından kaynaklanmaktadır. Bir öğretim kurumunun öğretimin yanısıra eğitime de gereken önemi vermesi gerekir. Bunun gerçekleşmesi için çevre ayarlaması, sosyal etkinlikler, çeşitli öğretim metodlarının uygulanması gibi etkenlerin birarada olması beklenir. Ayrıca eğitim etkinliklerinin gerçekleşmesi için okul dışı etkinliklerinin de planlanması gerekir. Özel dersanelerin gerek denek görüşlerinden gerekse varoluş nedenleri gözönüne alındığında bu yönde etkinlikleri olduğu söylenemez.

Tablo: 23 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğretimin Yanısıra Eğitime de Yeterince Yer Verme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 16	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.21	180	6.42	<.05
	Müfettiş	98	2.17			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin açıkta kalan öğrencileri, öğretim ortamında tutarak sosyal patlamaları önüyor görüşüne deneklerin katılım derecelerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 24'te verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler katıldıklarını belirtirken ($\bar{X}=2.46$), müfettişler orta düzeyde ($\bar{X}=3.01$), görüş bildirmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür. ($t=3.10>1.96$).

Tablodaki bulgular göstermektedir ki öğretmenler özel dersanelerin varsayılan bu işlevine müfettişlerden daha fazla katılarak farklı düşünmüşlerdir. Bu görüş ayrılığına rağmen, özel dersanelerin öğrencileri oyalama gibi bir fonksiyonunun olduğu görüşü deneklerce orta düzeyde de olsa kabul görmüştür.

Tablo: 24 Deneklerin Özel Dersanelerin Açıkta Kalan Öğrencileri Öğretim Ortamında Tutarak Sosyal Patlamaları Önlemeye İlişkin Görüşleri

Görüş No: 17	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.46	180	3.10	<.05
	Müfettiş	98	3.01			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin daha çok test teknikleri üzerinde durduğundan konuların öğrenilmesine katkısına ilişkin görüşüne deneklerin katılım derecelerinin ortalamaları Tablo 25'te verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler katılmadıklarını belirtirken ($\bar{X}=3.48$), müfettişler katıldıklarını ($\bar{X}=2.53$), belirtmişler. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını

belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir ($t=5.36 > 1.96$).

Öğretmenlerin muhalefetlerine rağmen, müfettiş görüşleri daha önce yapılan iki araştırma sonucuyla da paralellik göstermektedir. Bu araştırmalara göre özel dersane kurs programlarının %30 kadarının konuların öğrenilmesine, %70 kadarının da giriş sınavlarına yönelik test tekniklerine yönelik olduğu yönündedir (Özgüven: 1981, Duman: 1984).

Tablo: 25 Deneklerin Özel Dersanelerin Test Teknikleri ve Konuların Öğrenilmesine Katkısına İlişkin Görüşleri

Görüş No: 18	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.48	180	5.36	<.05
	Müfettiş	98	2.53			
	Toplam	182				

Tablo 26'da özel dersanelerin okullarda yeterince yetişmeyen öğrencileri yetiştirerek fırsat eşitsizliğini gidermeye yönelik denek görüşleri verilmiştir. Öğretmenler bu görüşe katılırken ($\bar{X}=3.99$), müfettişler katılmadıklarını ($\bar{X}=2.51$), belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir ($t=9.21 > 1.96$).

Anlamlı görüş ayrılığı öğretmenlerin bu görüşü büyük oranda onaylamalarından ve görev yaptıkları kurumların bir olumsuzluğu giderdiğine inandıklarından kaynaklanmaktadır. Okulların niteliğinden kaynaklanan öğrenme eksikliklerini gidererek fırsat eşitliğine katkı sağlama işlevi deneklerce farklı yorumlanmıştır. Farklılık, öğretmenlerin öğrenme eksikliklerini gidermeyi fırsat eşitliğine katkı olarak değerlendirmeleri, müfettişlerin daha çok özel dersaneye gidemiyen öğrenciler açısından bakmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 26 Deneklerin Özel Dersanelerin Okullarda Yeterince Yetişmeyen Öğrencileri Yetiştirerek Fırsat Eşitsizliğini Giderdiğine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 19	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.99	180	9.21	<.05
	Müfettiş	98	2.51			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin gelişmiş bölgelerde faaliyet göstermesinden dolayı, kırsal yöreler aleyhine fırsat eşitsizliğine sebebiyet verme görüşüne deneklerin katılma derecelerinin ortalamaları ve (t) testi bulgusu Tablo 27'de verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler orta düzeyde ($\bar{X}=3.04$), katıldıklarını belirtirken, müfettişler katıldıklarını ($\bar{X}=2.00$), belirtmiştir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=6.69>1.96$).

Görüş ayrılığı öğretmenlerin görüşlerini net belirlemeyip, kararsızlığı seçmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu çalışma nedeniyle yaptığımız araştırmalar özel dersanelerin büyük oranda gelişmiş bölgelerde faaliyet gösterdiği, bu durumun kırsal yörelerdeki öğrenciler aleyhine fırsat eşitsizliğine neden olduğu, denek görüşlerince de doğrulandığı söylenebilir.

Tablo: 27 Deneklerin Özel Dersanelerin Daha Çok Gelişmiş Bölgelerde Faaliyet Gösterdiğinden, Kırsal Yöreler Aleyhine Fırsat Eşitliliğini Bozduğuna İlişkin Görüşleri

Görüş No: 20	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.04	180	6.69	<.05
	Müfettiş	98	2.00			
	Toplam	182				

Tablo 28'de özel dersanelerin orta halli aile çocuklarını sınavlara hazırlayarak fırsat eşitliğinin sağlanmasına hizmet ettiği görüşüne deneklerin katılım derecelerinin ortalamaları verilmiştir. Buna göre, öğretmenler bu görüşe

($\bar{X}=3.63$), katılırken müfettişler katılmadıklarını ($\bar{X}=2.46$), belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($t=6.69>1.96$).

Görüş ayrılığının daha çok müfettişlerin bu görüşü onaylamamalarından kaynaklanmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları kurum lehinde görüş bildirmelerinin görüş ayrılığını arttırdığı söylenebilir. Özel dersanelerin aldıkları ücretler dikkate alınırsa fırsat eşitliğine ücret bazında hizmet ettiği pek söylenemez.

Tablo: 28 Deneklerin Özel Dersanelerin Orta Halli Aile Çocuklarını Sınavlara Hazırlayarak Fırsat Eşitliğine Hizmet Etme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 21	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.63	180	7.40	<.05
	Müfettiş	98	2.46			
	Toplam	182				

Tablo 29'da Özel dersanelerden alınan ücretlerin fırsat eşitliğine olumsuz etkisine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) testi bulguları verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler orta derecede ($\bar{X}=3.21$) katılırken müfettişler katılmadıklarını ($\bar{X}=1.97$), belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir ($t=7.88>1.96$).

Görüş ayrılığı öğretmenlerin daha çok kararsız görüş bildirmelerinden kaynaklanmaktadır. Bir önceki sorunun ortalamasıyla koşutluk gösteren bulgular özel dersanelerin ücret yönünden fırsat eşitliğini zedelediği yönündedir.



Tablo: 29 Deneklerin Özel Dersanelerin Aldıkları Ücretlerin Eğitimde Fırsat ve İmkan Eşitliğini Bozduğuna İlişkin Görüşleri

Görüş No: 22	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.21	180	7.88	<.05
	Müfettiş	98	1.97			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin öğrencileri yükseköğretim kurumlarına yönlendirerek gerekli mesleki rehberliği yapma derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları Tablo 30'da verilmiştir. Buna göre öğretmenler özel dersanelerin bu işi yaptığını tamamen katıldıklarını ($\bar{X}=4.20$), müfettişler ise orta düzeyde katıldıkları ($\bar{X}=2.91$) yönünde görüş bildirmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=8.39>1.96$).

Bu görüş ayrılığı öğretmen ve müfettişlerin özel dersane gerçeğine farklı bakışlarından kaynaklanmış olabilir. Müfettişler özel dersaneyi daha çok eğitimin genel amacına hizmet noktasında değerlendirirken, öğretmenler dersanenin sınavlardaki başarısıyla ilgilenmektedir. Bu bakış açısı görüşler arasında anlamlı farklılıklara neden olabilmektedir. Öğretmenlerin özel dersanelerin tercih noktasında öğrencileri yönlendirmesini mesleki rehberlik olarak algılamaları bu soruya katılımı yükselttiği söylenebilir. Bu boyutun da rehberliği içerdiği kabul edilmekle beraber, yeteneklerin keşfi ve yetenekler doğrultusunda yönlendirme işinin farklı bir uzmanlık alanı olduğu gerçeği unutulmamalıdır. Denek görüşleri dersanelerinin beklenen düzeyde olmasa da yönlendirmeye hizmet ettikleri yönünde olduğu söylenebilir.



Tablo: 30 Deneklerin Özel Dersanelerin Öğrencileri Yükseköğretim Kurumlarına Yönlendirerek Gerekli Mesleki Rehberliği Yapma Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 23	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.20	180	8.39	<.05
	Müfettiş	98	2.91			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin sistemimizde özel girişimciliğin öncülüğünü yaparak eğitimde rekabet ortamı oluşturma görüşüne deneklerin katılma derecelerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 31'de verilmiştir. Buna göre öğretmenler katıldıklarını ($\bar{X}=4.31$) belirtirken, müfettişler orta düzeyde ($\bar{X}=3.54$) katıldıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda, deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=5.03>1.96$).

Farklılığın müfettişlerin özel dersanelere genelde olumsuz bakmalarından kaynaklandığı sanılmaktadır. Bu sonuçlarla özel dersanelerin özel girişimciliğin öncülüğünü yaparak eğitimde rekabet ortamı oluşturduğu deneklerce kabul gördüğü söylenebilir. Ancak bu rekabetin daha çok sınavlara öğrenci hazırlama boyutu ile sınırlı kaldığı, diğer öğretim kurumlarını ne denli etkilediği tartışılabilir.

Tablo: 31 Deneklerin Özel Dersanelerin Eğitim Sistemimizde Özel Girişimciliğin Öncülüğünü Yapararak Eğitimde Rekabet Ortamı Oluşturma Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 24	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.31	180	5.03	<.05
	Müfettiş	98	3.54			
	Toplam	182				



ÖZEL DERSANELERİN DENETİMİNE İLİŞKİN BULGULAR ve YORUMLAR

Özel dersanelerin denetiminde müfettişlerin bina, tesis bakım onarım işleri ve araç gereç durumunu kontrol etme düzeyine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu Tablo 32'de verilmiştir. Buna göre denetimlerde müfettişlerin fiziki yapıyı kontrol etme düzeyine öğretmenler katıldıklarını ($X=3.63$), müfettişler de aynı doğrultuda katıldıklarını ($X=3.90$) bildirmişlerdir. Uygulanan (t) testi sonucu, gruplar arasında anlamlı bir görüş ayrılığının olmadığı görülmüştür ($t=1.91 < 1,96$).

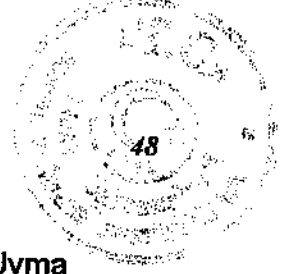
Böylece mevcut denetim formunda varolan, kurumun fiziki durumunu inceleme davranışı müfettişlerce denetimlerde tam olarak yerine getirildiği söylenebilir.

Tablo: 32 Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Kurumun Fiziki Durumunu Kontrol Etmeye İlişkin Görüşleri

Görüş No: 25	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.63	180	1.91	>.05
	Müfettiş	98	3.90			
	Toplam	182				

Tablo 33'de kurumun bakanlıkça belirlenen kurallara uyulup uyulmadığını kontrol etme derecesine ilişkin denek görüşlerinin katılım ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu verilmiştir. Buna göre öğretmenler bu davranışın kontrol edildiğine katılmadıkları ($X=3.93$), müfettişler de aynı yönde katıldıklarını ($X=4.08$) belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($t=1.42 < 1.96$).

Böylece özel dersanelerin bakanlıkça belirlenen kurallara uyulma durumunun, yeterince kontrol edildiği denek görüşlerinin katılma düzeylerinin ortalamalarından anlaşılmaktadır.



Tablo: 33 Deneklerin Denetimlerde Bakanlıkça Belirlenen Kurallara Uyuma Durumunun Kontrol Edilmesi Derecesine ilişkin Görüşleri

Görüş No: 26	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.93	180	1.42	>.05
	Müfettiş	98	4.08			
	Toplam	182				

Denetimlerde görevli personelin özlük haklarının korunup korunmadığını kontrol etme derecesine ilişkin denek görüş ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi sonucu Tablo 34'te verilmiştir. Öğretmenler özlük haklarının takibini yaptıklarına orta düzeyde katılırken ($\bar{X}=3.32$), müfettişler kontrol ettiklerine katılmışlardır ($\bar{X}=3.42$). Uygulanan (t) testi sonucu görüş ayrılığı olmadığı anlaşılmıştır ($t=0.67 < 1.96$).

Personelin özlük haklarının kontrol edilmesinin deneklerce orta düzeyde yapıldığının belirtilmesi, bu duruma denetimlerde daha çok önem verilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Tablo: 34 Deneklerin Denetimlerde Kurumda Görevli Personelin Özlük Haklarının Korunup Korunmadığının Kontrol Edilme Derecesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 27	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.32	180	0.67	>.05
	Müfettiş	98	3.42			
	Toplam	182				

Tablo 35'te denetimlerde kurumun yazı işlerinin mevzuata uygun yürütülüp yürütülmediğini inceleme düzeyine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi öğretmenler ($\bar{X}=3.90$) ortalama ile müfettişler ($\bar{X}=4.09$) ortalama ile denetimlerde yazı işlerinin mevzuata uygunluğunun kontrol edildiğine katıldıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup



olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığının olmadığı görülmüştür ($t=1.95 < 1.96$).

Bu görüşlerden hareketle denetimlerde yazı işlerinin mevzuata uygunluğu iyi düzeyde denetlenmektedir denilebilir.

Tablo: 35 Deneklerin Kurumun Yazı İşlerinin Mevzuata Uygunluğunun Kontrolüne İlişkin Görüşleri

Görüş No: 28	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.90	180	1.95	>.05
	Müfettiş	98	4.09			
	Toplam	182				

Denetimlerde öğrenci işlerinin yasalara uygun olarak yürütülme düzeyine ilişkin denek görüşleri ortalamaları Tablo 36'da verilmiştir. Buna göre öğretmenler bu davranışın denetimlerde yeterince kontrol edildiğine katıldıklarını ($\bar{X}=3.65$), müfettişler de aynı görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir ($\bar{X}=3.72$). Grup ortalamaları arasındaki fark .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($t=0.50 < 1.96$).

Özel dersanelerde öğrenci işleri kapsamında, alınan ücretler, kontenjanlar, kontenjan fazlası öğrenci alma, öğrenci devam takip işlemleri vb. bu gruba girer. Denekler öğrenci işlerinin yasalara uygunluğunun yeterince kontrol edildiği görüşündedirler.

Tablo: 36 Deneklerin Öğrenci İşlerinin Yasalara Uygun Yürütülme Düzeyine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 29	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.65	180	0.50	>.05
	Müfettiş	98	3.72			
	Toplam	182				

Tablo 37'de özel dersanelerin denetiminde müfettişlerin daha çok eğitim-öğretim işlerinin yasalara uygunluğunu kontrol eder görüşüne deneklerin katılım derecelerinin ortalamaları verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=3.70$) ortalama ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.93$) ortalama ile katılmışlardır. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı görülmüştür ($t=1.70 < 1.96$).

Eğitim-öğretim işlerinin yasalara uygunluğunun kontrolü şüphesiz denetiminin en önemli fonksiyonudur. Varlıkları sürekli tartışma konusu olan özel dersanelerin eğitim-öğretim işlerinin yasalara uygunluğunun kontrolü denetmenlerce yeterince önemsendiği denek görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Tablo: 37 Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Müfettişlerin Daha Çok Eğitim Öğretim İşlerinin Yasalara Uygunluğunu Kontrol Eder Görüşüne Katılım Dereceleri

Görüş No: 30	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.70	180	1.70	>.05
	Müfettiş	98	3.93			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin denetiminde kurum sermayesinin kurumun amacına uygun olarak işletilip işletilmediğini kontrol etme görüşüne deneklerin katılma derecelerinin ortalamaları ve (t) testi sonuçları Tablo 38'de verilmiştir. Öğretmenler ($\bar{X}=3.19$) ortalama ile orta düzeyde, müfettişler ($\bar{X}=3.08$) ortalama ile yine orta düzeyde kontrol edildiği görüşündedirler. Grup ortalamaları arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş farklılığı olmadığı görülmüştür ($t=0.61 < 1.96$).

Özel öğretim kurumu açacak kişilerin bu amaca tahsis ettikleri mal, hak ve paraların toplamıyla özel öğretim kurumunun devamlılığını sağlayacak teminat olarak ayrılmış meblağı ifade eden kurum sermayesinin denetimlerde kontrolü önemlidir. Denetimlerde bu durumun orta düzeyde kontrol edildiğinin deneklerce

ifade edilmesi, kurum sermayesinin amacına uygun olarak işletilme durumunun önemle kontrol edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo: 38 Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Kurum Sermayesinin Amaca Uygunluğunun Kontrol Edilmesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 31	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.19	180	0.61	>.05
	Müfettiş	98	3.08			
	Toplam	182				

Denetimlerde ekonomik durumu iyi olmayan öğrenciler için ayrılan kontenjanların denetim düzeyine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi değerleri Tablo 39'da gösterilmiştir. Öğretmenler orta düzeyde katılırken ($\bar{X}=3.23$), müfettişler kontrol edildiğine katılmışlardır ($\bar{X}=3.40$). Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı görülmüştür ($t=1.03 < 1.96$).

Mevcut yasada belirlenen kurum kontenjanının %10'luk kısmı ekonomik yetersizlik içinde olan öğrencilere ayrılmıştır. Bu kontenjanların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi fırsat eşitliğine katkısı açısından da önemlidir. Denetleyen ve denetlenen hemen hemen aynı düzeyde görüş belirtmeleri, bu davranışın yeterince denetlenmediğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo: 39 Deneklerin Ekonomik Durumu İyi Olmayan Öğrenciler İçin Ayrılan Kontenjanların Denetimine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 32	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.23	180	1.03	>.05
	Müfettiş	98	3.40			
	Toplam	182				

Ders denetiminin yeterliğine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkın anlamlılığına ilişkin (t) testi bulguları Tablo 40'ta verilmiştir. Öğretmenler ($X=2.86$) ortalama ile orta düzeyde katılırken müfettişler ($X=2.33$) ortalama ile yapılmadığına katılmışlardır. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=3.03 > 1.96$).

Burada ilginç bir durum olarak müfettişlerin ders denetiminin amacına uygun olarak yapılmadığına katılmaktadırlar. Şüphesiz kurumun temel amacı, öğrenci davranışını istedik yönde değiştirmektir. Bunun uygulamaya ne kadar yansıdığına kontrolü de ancak ders denetimiyle mümkündür. Ders denetiminin amacına uygun olarak yapılmadığına müfettişlerin katılmaları görüş ayrılığına neden olmuştur.

Tablo: 40 Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Ders Denetiminin Amacına Uygun Olarak Yapıldığına İlişkin Görüşleri

Görüş No: 33	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.86	180	3.03	<.05
	Müfettiş	98	2.33			
	Toplam	182				

Tablo 41'de özel dersanelerin denetiminde, denetimin rehberlik boyutuna verilen önem derecesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi bulgusu verilmiştir. Buna göre öğretmenler denetimlerde yeterli rehberlik yapıldığına orta derecede katılırken ($X=2.76$), müfettişler ise yine orta düzeyde katılmışlardır ($X=2.88$). Grup ortalama farkına uygulanan (t) testi sonucu, gruplar arasında anlamlı bir görüş ayrılığının olmadığı anlaşılmaktadır ($t=0.75 < 1.96$).

Çağdaş eğitim denetiminin amacı, etkili bir öğrenme ve öğrenmeye yardımcı sağlamaktır, eğitim sürecini geliştirmektir. Çağdaş eğitim denetimi bir

hizmet-içi eğitimidir denilebilir (Aydın; 1993, s. 172). Özel dersanelerde yeterince rehberlik yapıldığına deneklerin orta düzeyde katılmaları çağdaş eğitim denetiminin rehberlik boyutunun bu kurumlarda yeterince yerine getirilmediği, denetimin rehberlik amacına yeterince hizmet etmediğini göstermektedir.

Tablo: 41 Deneklerin Özel Dersanelerin Denetiminde Rehberlik Boyutuna Verilen Önem Derecesine İlişkin Görüşleri

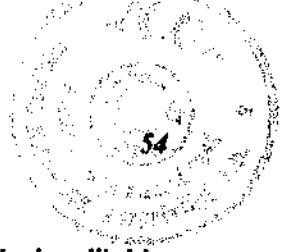
Görüş No: 34	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.76	180	0.75	<.05
	Müfettiş	98	2.88			
	Toplam	182				

Denetimin öğretim sürecini geliştirmeye katkısına ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) testi sonuçları Tablo 42’de verilmiştir. Öğretmenler bu görüşe ($\bar{X}=2.91$) ortalama ile katıldıklarını, müfettişler ise ($\bar{X}=3.21$) ortalama ile orta düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmemiştir ($t=1.64<1.96$).

“Denetimin öğretim sürecini geliştirmeye katkısı yoktur” sorusuna deneklerin orta düzeyde katılmaları veya kararsız görüş bildirmeleri denetimin bu işlevini orta düzeyde yerine getirdiği sonucunu göstermektedir. Aslında eğitim denetiminin önemli amaçlarından biri de süreci geliştirmektir. Bu sürecin gelişimine orta düzeyde katkıda bulunmak, denetimin amacına ulaşmada yeterli olmadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Tablo: 42 Deneklerin, Denetimin Öğretim Sürecini Geliştirmeye Katkısına İlişkin Görüşleri

Görüş No: 35	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.91	180	1.64	>.05
	Müfettiş	98	3.21			
	Toplam	182				



Tablo 43'de müfettişlerin özel dersanelerin denetleme yeterliklerine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farklarına uygulanan (t) testi değerleri verilmiştir. Buna göre öğretmenler ($\bar{X}=3.28$) ortalama ile, müfettişler ($\bar{X}=3.15$) ortalama ile orta düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı görülmüştür ($t=0.83 < 1.96$).

Deneklerin müfettişlerin bu alandaki yeterliklerine orta düzeyde katılmaları, özel dersaneleri denetleyecek müfettişlerin bu alanda yeterli hale getirilmeleri gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo: 43 Deneklerin, müfettişlerin Özel Dersaneleri Denetleme Yeterliklerine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 36	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.28	180	0.83	>.05
	Müfettiş	98	3.15			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin, resmi öğretim kurumları gibi denetlenmemelerine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve ortalama farkına uygulanan (t) testi sonuçları Tablo 44'te verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=3.92$) orta düzeyde katılırken, müfettişler de ($\bar{X}=3.119$) orta düzeyde katıldıklarını belirtmişlerdir. Grup ortalamaları arasında .05 düzeyinde anlamlı bir görüş farklılığı belirlenmiştir ($t=4.78 > 1.96$).

Bunun nedeni öğretmenlerin özel dersanelerin kuruluş amaçlarının, resmi okullarinkinden farklı olmasına müfettişlerden daha fazla inanmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Aydın'ın da belirttiği gibi (1993), çağdaş eğitim denetimi sürecin yer aldığı yapıyı amaçlar açısından dikkatle incelemek durumundadır. Denetimlerde özel dersanelerin kuruluş amaçları gözardı edilmemelidir denilebilir.

Tablo: 44 Deneklerin, Özel Dersanelerin Resmi Öğretim Kurumları Gibi Denetlenmemelerine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 37	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.92	180	4.78	<.05
	Müfettiş	98	3.11			
	Toplam	182				

Tablo 45'te dersane denetimi yapacak olan müfettişlerin bu alanla ilgili hizmet-içi eğitimden geçirilmelerine ilişkin denek görüş ortalamaları ve (t) testi bulgusu verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($X=4.17$) ortalama ile, müfettişler ise yine ($X=4.27$) ortalama ile katıldıkları yönünde görüş bildirilmiştir. Grup ortalamalarına uygulanan (t) testi bulgusuna göre görüşler arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş farklılığının olmadığı belirlenmiştir ($t=0.81 < 1.96$).

Ancak grupların yüksek bir ortalama ile bu görüşe katılmaları, özel dersaneleri denetleyecek müfettişlerin hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmeleri gereğini ortaya koymaktadır. Bu görüşe müfettişlerin daha yüksek ortalama ile katılmaları da böyle bir eğitime ihtiyaç duyduklarının kanıtı olabilir.

Tablo: 45 Deneklerin Özel Dersaneleri Denetleyecek Müfettişlerin Hizmet-içi Eğitim Yoluyla Yetiştirilmelerine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 38	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.17	180	0.081	>.05
	Müfettiş	98	4.27			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin denetiminde, amaca hizmet etmeyen laboratuvar gibi bölümlerin istenmesi gereksizdir sonucuna deneklerin katılım düzeylerinin ortalamaları ve (t) testi bulgusu verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler katılırken ($X=3.97$), müfettişler orta düzeyde katılmışlardır ($X=2.71$).

Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmüştür ($t=6.76>1.96$).

Farklılık daha çok öğretmenlerin dersanelerde laboratuvar gibi bölümlerin amaca hizmet ettiğine inanmamalarından kaynaklanmaktadır. Özel dersanelerde başarının daha çok test çözmeye dayandığı, laboratuvarında bir ders saati boyunca yapılacak bir deneyin belki sınavda bir sorunun yapılmasına yarayacağını, oysa bir derste birkaç tane test sorusu çözülerek başarının daha çok yükseltileceği inancı yaygındır. Ancak müfettişlerin, gerek öğrenilmesinde, gerekse öğrencide muhakeme gücü kazandırmada deneyin ve araç-gerecin önemine olan inancı görüş farklılığının bir başka nedenidir. Özel dersanelerde amacına uygun olarak yapılacak ders denetimleri ve yeterli rehberlik derslerin araçlı işlenmesinde etkili olabilir.

Tablo: 46 Deneklerin, Özel Dersanelerin Denetiminde Amaca Hizmet Etmeyen Laboratuvar Gibi Bölümlerin İstenmesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 39	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.97			
	Müfettiş	98	2.71	180	6.76	<.05
	Toplam	182				

Tablo 47'de Özel dersanelerin sürekli denetim altında tutulması görüşüne ilişkin deneklerin katılım ortalamaları ve (t) testi bulgusu verilmiştir. Buna göre öğretmenler ($X=2.78$) orta düzeyde görüş bildirirken, müfettişler ($X=4.02$) katıldıklarını bildirmişlerdir. Grup ortalamalarına uygulanan (t) testi bulgusu guruplararasıda .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı belirlenmiştir ($t=7.72>1.96$).

Görüş ayrılığı öğretmenlerin çalıştıkları kurumun sürekli denetim altında tutulmasını istemediklerinden kaynaklanmaktadır. Bu sonuç denetlenenin denetime ilişkin yargısını da ortaya koymaktadır. Geleneksel eğitim denetimi yaklaşımının temelinde işgörenin bilgi yetersizliği sayılısı yatmaktadır (Aydın,

1993, s. 174). Ülkemizde eğitim denetiminin daha çok geleneksel yaklaşımla yapıldığı, açık arama gibi bir işleve büründüğü veya en azında öğretmenlerce böyle algılandığı görülmektedir. Bu yaklaşım öğretmen yargısını denetim aleyhine geliştirmektedir. Çağdaş denetim ilkeleri işe koşuldukça bu yargılar değişecek, öğretmen denetmen ilişkileri olumlu bir zemine oturacak ve birlikte sürecin geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır.

Tablo: 47 Deneklerin, Özel Dersanelerin Sürekli Denetim Altında Tutulmasına İlişkin Görüşleri

Görüş No: 40	Görevi	N	X	sd	t	P
	Öğretmen	84	2.78	180	7.72	<.05
	Müfettiş	98	4.02			
	Toplam	182				

Özel dersanelerin tek kurum tarafından denetlenmesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) testi bulguları Tablo 48'de verilmiştir. Buna göre öğretmenler bu görüşe ($X=3.79$) ortalama ile katılırken, müfettişler ($X=3.91$) ortalama ile katılmışlardır. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı görülmemiştir ($t=0.72 < 1.96$).

Zaman zaman özel dersaneleri denetleyen kurumların çokluğundan şikayet edilir. Gerçekten de Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimindeki iki başlılık, bir taraftan ilköğretim müfettişleri ve bakanlık müfettişleri öte yandan şube müdürleri, özel öğretim büro şefleri bile bugün bu dersaneleri denetleyebilmektedir. Denetimdeki bu çok başlılığın sonucu doğan belirsizliğin özel dersaneleri zor durumda bıraktığı ve kimler tarafından denetleneceği net olarak belirlenmesi gerçeği ortaya çıkmaktadır.



Tablo: 48 Deneklerin, Özel Dersanelerin Tek Kurum Tarafından Denetlenmesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 41	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.79	180	0.72	>.05
	Müfettiş	98	3.91			
	Toplam	182				

Tablo 49'da denetimlerde zümre öğretmenlerin toplantılarına fazla önem verilmektedir görüşüne katılım ortalamaları ve (t) testi sonuçları verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=3.35$) orta düzeyde katılım gösterirken, müfettişler yine ($\bar{X}=3.00$) ortalama ile orta düzeyde katılmışlardır. Grup ortalama farkına uygulanan (t) testi değerleri sonucu gruplar arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş farklılığı belirlenmiştir ($t=2.28>1.96$).

Katılımların orta düzeyde olmalarına karşın öğretmenlerin bu tür çalışmalara fazla önem verildiği yönünde görüş bildirmeleri farklılığı doğurmuştur. Eğitim-öğretimde aynı dersi okutan öğretmenlerin birlikte çalışmaları, ortak görüş belirlemeleri önemlidir. Özel dersanelerde zümre öğretmenler toplantısı yapmak yasal zorunluluktur. Dolayısıyla denetmenler denetimlerinde, somut olduğu, tutanaklarda belge niteliğinde olduğu için en kolay denetlenen bir davranış olarak bu tutanakları mutlaka inceler, çeşitli öneri ve eleştiriler getirir.

Tablo: 49 Deneklerin Denetimlerde Zümre Öğretmenler Toplantılarına Önem Verilmesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 42	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.35	180	2.28	<.05
	Müfettiş	98	3.00			
	Toplam	182				

Denetimlerde öğretim planlamasının pedagojik esaslara uygunluğuna daha çok önem verilmelidir görüşüne deneklerin katılım ortalamaları ve (t) testi

sonuçları verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=3.81$) ortalama ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=4.04$) ortalama ile daha yüksek bir katılım sergilemişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı görülmüştür ($t=1.80 < 1.96$).

Öğretim planı, öğretmenin neyi niçin nasıl öğreteceğini önceden düşünmesini sağlayarak verimini artırır ve aynı zamanda bir belge niteliğindedir. Ancak yapılan planların pedagojik esaslara uygunluğu ve uygulanabilirliği olması önemlidir. Aksi takdirde sadece yasal zorunluluktan dolayı yapılagelen iş halini alır. Bunun önüne geçmek için denek görüşlerince de desteklendiği gibi, denetimlerde uygulanabilir gerçekçi planların yapılmasına rehber olunmalıdır.

Tablo: 50 Deneklerin Öğretim Planlarının Pedagojik Esaslara Uygunluğunun Denetimine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 43	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	3.81	180	1.80	>.05
	Müfettiş	98	4.04			
	Toplam	182				

Tablo 51'de özel dersanede görevli öğretmenlerin dersane tarafından hizmet içinde yetiştirilmesine ilişkin denek görüşlerinin ortalamaları ve (t) testi bulgusu verilmiştir. Buna göre öğretmenler ($\bar{X}=4.17$) ortalama ile, müfettişler ($\bar{X}=3.97$) ortalama ile, öğretmenlerin dersane tarafından hizmet içinde yetiştirilmesinin gerekli olduğu görüşüne katılmışlardır. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı bulunmamıştır ($t=1.64 < 1.96$).

Deneklerin bu görüşe yüksek düzeyde katılmaları anlamlıdır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2436 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan adaylık programına, özel dersane öğretmenlerinin katılmaları zorunlu tutulmuştur.



Tablo: 51 Deneklerin Dersanede Görevli Öğretmenlerin Dersane Tarafından Hizmet İçinde Yetiştirilmelerine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 44	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.17	180	1.64	>.05
	Müfettiş	98	3.97			
	Toplam	182				

Denetimlerde daha çok yeni öğretim metodları gibi öğretimdeki yeni gelişmeler hakkında bilgi verilmelidir görüşüne deneklerin katılım ortalamaları ve (t) testi sonuçları Tablo 52'de verilmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=4.15$), müfettişler ($\bar{X}=4.20$) ortalama ile katılmışlardır. Uygulanan (t) testi bulgusu, gruplar arasında anlamlı görüş farklılığı olmadığını belirlemiştir ($t=0.43 < 1.96$).

Çağdaş eğitim denetimi durum saptama, değerlendirme ve geliştirme gibi öğeleri içerir. Bu nedenle özellikle denetiminin geliştirme aşamasında eğitim ve öğretimdeki yeni gelişmeler işgöreni haberdar etme gibi işlevini özel dersanelerde yeterince yerine getirme gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 52 Deneklerin Denetimlerde Öğretimdeki Yeni Gelişmeler Hakkında Bilgi Verilmesine İlişkin Görüşleri

Görüş No: 45	Görevi	N	\bar{X}	sd	t	P
	Öğretmen	84	4.15	180	0.43	>.05
	Müfettiş	98	4.20			
	Toplam	182				

Özel dersanelerde görevli stajyer öğretmenlerin stajyerlik işlemlerine ilişkin denek görüşleri ve (t) testi sonucu Tablo 53'de verilmiştir. Buna göre öğretmenler ($\bar{X}=3.98$) ortalama ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=4.18$) ile dersanede görevli öğretmenlerin stajyerlik işlemlerinin kurum içinde müfettişlerin nezaretinde yapılmasına katıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Deneklerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan (t) testi sonucunda deneklerin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı görülmüştür ($t=1.46 < 1.96$).



Buna göre denekler stajyer öğretmenlerin stajyerlik işlemlerinin kurum içinde ve müfettişler nezaretinde yapılmasını onaylamışlardır denilebilir. Mevcut uygulamanın değişmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo: 53 Deneklerin Stajyer Öğretmenlerin, Stajyerlik İşlemlerinin Kurum İçinde ve Müfettişlerin Nezaretinde Yapılmasına İlişkin Görüşleri

Görüş No: 46	Görevi	N	X	sd	t
	Öğretmen	84	3.98	180	1.46
	Müfettiş	98	4.18		
	Toplam	182			



BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ilişkin bir özet ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

ÖZET

Ülkemizde hızlı nüfus artışına karşın her alanda dengeli gelişme sağlanamadı. Bu dengesizlik eğitim alanında daha belirgin hale geldi. Bir yandan eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, öte yandan artan talebe karşın yeterli arzın sunulamayışı eğitim sistemimizin çeşitli kademelerinde dengesiz gelişmelere neden oldu.

Bir ihtiyaçtan doğduğu varsayılan özel dersaneler, 1995 Eylül ayı itibariyle toplam 74 ilde 1301 kurum ile 376.000 öğrenciye en az bir öğretim yılı süresince çeşitli kurslar düzenlemektedir.

Ancak bugün özel dersanelerde; daha çok bir üst okulun sınavlarına hazırlamak amacıyla kurslar düzenlenmektedir. Bugün özel dersaneler Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetimi altındadır. Ancak Bakanlığın bu dersaneleri yeterince ve amacına uygun olarak denetleme durumu tartışma konusudur. Özellikle 12 Eylül 1980 sonrası, yapılan etkin denetimler sonucu, bu kurumların sürekli denetime, kuruluş ve işleyişi ile ilgili yeni düzenlemelere ihtiyaç duyduğu anlaşılmıştır. Nitekim son yıllarda özel dersanelerin kuruluşu, işleyişi ve denetimine ilişkin çeşitli düzenlemeler getirilmiştir. Her yıl yüzbinlerce öğrenciyi en az bir yıl bünyesinde barındıran ve kamuoyunda sürekli gündemde tutulan özel dersanelerin, programları, Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri, fırsat eşitliğine etkisi ve denetimi konusunda yeterli araştırma yapılmamıştır.

Araştırmanın genel amacı, özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve denetimine ilişkin ilköğretim müfettişleri ve özel dersanelerde görevli öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir. Bu genel amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Özel dersanelerin uyguladıkları öğretim programları Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına ne derece hizmet etmektedirler?
2. Özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisi konusunda dersane öğretmenleri ile ilköğretim müfettişlerinin görüşleri neledir?
3. Özel dersanelerin denetimi hakkında, dersane öğretmenleri ve ilköğretim müfettişlerinin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın evrenini 1995-1996 öğretim yılında Elazığ il merkezinde faaliyet gösteren 5 özel dersanede görev yapan 96 öğretmen ve Elazığ, Malatya Milli Eğitim Müdürlüklerinde görevli 108 ilköğretim müfettişi oluşturmaktadır. Araştırmanın evreni örneklem olarak kabul edilmiş ve araştırmada evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bilgi toplamak amacıyla, bu araştırma için geliştirilmiş 4 bölümden oluşan anket kullanılmıştır. İlköğretim müfettişleri ve özel dersanelerde görevli öğretmenler ile yapılan toplantılar sonucu oluşan bilgiler, ilgili program ve mevzuat incelemesi sonucu taslak anket hazırlanmıştır. Anket taslağı uzman görüşleri alındıktan sonra geliştirilmiştir.

Dört bölümden oluşan birinci bölümde kişisel bilgileri içeren beş soru, ikinci bölümde özel dersanelerin uyguladıkları programa ilişkin on iki soru, üçüncü bölümde özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisine ilişkin on iki soru, dördüncü bölümde özel dersanelerin denetimine ilişkin yirmi iki soru yer almaktadır.



Deneklerin görüşlere katılım dereceleri, özel dersanelerin Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına hizmet etme derecesine ilişkin bölüm için hiç, az, orta, çok ve tam, diğer bölümler için hiç katılmıyorum, katılıyorum, kararsızım veya orta derecede katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde Likert tipi beşli dereceleme ölçeğiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Hiç ve hiç katılmıyorum (1), az ve katılmıyorum (2), orta veya kararsızım (3), çok ile katılıyorum (4), tam ile tamamen katılıyorum (5) puan üzerinden değerlendirilmiştir. Ankette yer alan 22, 23, 25, 27, 38 ve 40. sorular olumsuz sorulduğundan tersinden puanlanıp yorumlanmıştır.

Anketin uygulanmasıyla elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak gerekli istatistiksel çözümlenmeler yapılmıştır. Bu çözümlenmelerde kişisel bilgiler bölümünün frekans ve yüzdeleri, diğer bölümlerin aritmetik ortalamaları alınmıştır. Öğretmen ve müfettiş gruplarının görüşleri arasında anlamlı görüş ayrılığının olup olmadığını belirlemek için, (t) testi tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar alt amaçlarda yer alan amaçlara cevap olabilecek şekilde tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.



SONUÇLAR

Araştırmada elde edilen sonuçlar bölümler halinde özetlenerek aşağıda verilmiştir.

Araştırmamızda özel dersanelerin uyguladıkları programlarla Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçlarına hizmet etme derecesini belirlemek amacıyla sorulan 12 sorudan deneklerin en yüksek katılımı, 10. soruda görülmüştür. Öğretmenler ($\bar{X}=3.94$) ile özel dersanelerin öğrencileri bir üst okulun giriş sınavlarına hazırladığına tam ve çok düzeyinde katılmışlar ve her iki grup arasındaki görüş ayrılığı .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

İkinci derecede katılım özel dersanelerin öğrencileri zayıf olduğu derslerde yetiştirerek bilgi seviyesini yükseltme sorusunda gözlenmiştir. Öğretmenlerin ($\bar{X}=4.17$), müfettişlerin ($\bar{X}=3.41$) ile çok düzeyinde katıldığı bu soruda, .05 düzeyinde görüş ayrılığı gözlenmiştir.

Özel dersanelerin öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre yüksek öğrenim kurumlarına yönlendirme derecesine öğretmenler ($\bar{X}=3.91$) ile çok, müfettişler ($\bar{X}=3.12$) ile orta düzeyde katılarak bu bölümde soruya üçüncü derecede katılım göstermişlerdir. Bu soruda da .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı belirlenmiştir.

Deneklerin özel dersanelerin Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarına hizmet etme bakımından en az özel dersanelerin belli alanlarda araştırma ve inceleme yapmak isteyen öğrencileri tespit ve teşvik etme amacına katıldıkları saptanmıştır. Öğretmenler ($\bar{X}=2.52$) ile az düzeyde, müfettişler de ($\bar{X}=1.85$) ile az düzeyde özel dersanelerin bu amacı gerçekleştirdiklerini kabul etmişlerdir. İki grubun görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir.

En derin görüş ayrılığı anketin 12. sorusunda gözlenmiştir. Buna göre özel dersanelerin öğrencileri "ülkesine ve yaşadığı topluma karşı sorumluluk sahibi yurttaşlar yetiştirmede üzerine düşeni yapma derecesine" öğretmenler ($\bar{X}=3.10$) ile orta derecede katılırken, müfettişler ($\bar{X}=1.99$) ile az düzeyde katılmışlardır. Görüş ayrılığı .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Deneklerin, özel dersanelerin Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik katkısının az ile orta derece arasında olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlar, özel dersanelerin öğrencileri bir üst okulun giriş sınavlarına yeterince hazırladığı, öğrencileri zayıf olduğu derslerde yetiştirdiği, öğrencileri yükseköğretim kurumlarına yönlendirmede önemli bir işlev gördüğünü göstermektedir.

Özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisini belirlemek amacıyla sorulan 12 soru içinde en yüksek katılım "özel dersanelerin eğitimdeki bir boşluğu doldurduğu" görüşünde gözlenmiştir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=4.71$) ile tamamen katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.68$) ile katıldıklarını belirtmişlerdir. Görüş ayrılığı .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Yine özel dersanelerin okuldaki öğrenme eksikliklerini tamamlıyor görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=4.65$) ile tamamen katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.54$) ile katıldıklarını ifade ederek soruya ikinci derecede katılım göstermişlerdir. Öğretmen ve müfettişler bu soruya ilişkin görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Denek görüşleri, özel dersanelerin eğitim sistemimizde özel girişimciliğin öncülüğünü yaparak eğitimde rekabet ortamı oluşturduğu yönündedir. Bu görüşe öğretmenler ($\bar{X}=4.31$) ile tamamen katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.54$) ile katıldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Her iki grup arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir.

"Özel dersaneler varlığını sürdürmelidir" görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=4.53$) ile tamamen katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.09$) orta düzeyde katılım göstermişlerdir. Grup görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olduğu belirlenmiştir.

Gruplar arasındaki en derin görüş ayrılığı fırsat eşitliği kapsamında sorulan özel dersanelerin "okullarda yeterince yetişmeyen öğrencileri yetiştirmek fırsat eşitsizliğini gideriyor" görüşünde gözlemlendi. Öğretmenler bu görüşe ($\bar{X}=3.99$) ortalama ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=2.51$) ile katılmadıklarını bildirmişlerdir. Denek görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlemlenmiştir.

Özel dersaneler gelişmiş bölgelerde faaliyet gösterdiğinden, kırsal yöreler aleyhine fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=3.06$) ile orta derecede katılırken, müfettişler bu görüşe ($\bar{X}=2.00$) ortalama ile katılmışlardır. Görüşler arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı belirlenmiştir.

Özel dersanelerin orta halli aile çocuklarını sınavlara hazırlayarak fırsat eşitliğinin sağlanmasına hizmet etme derecesine öğretmenler ($\bar{X}=3.63$) ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=2.49$) ile katılmadıklarını bildirmişlerdir. Görüş ayrılığı .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Denek görüşlerinde özel dersanelerin okulların niteliğinden kaynaklanan bir boşluğu doldurduğu yönündedir. Bir yandan okullarda yeterince yetişmeyen öğrencileri yetiştirerek fırsat eşitsizliğini giderirken, öte yandan gerek öğrencilerden aldıkları ücretler, gerekse gelişmiş bölgelerde faaliyet göstermeleri, kırsal yöreler aleyhine fırsat eşitsizliğinin nedeni olmaktadır.

Özel dersanelerin denetimine ilişkin olarak en yüksek katılım özel dersaneleri denetleyecek müfettişlerin hizmet-içi eğitim yoluyla yetiştirilmesi

sorusunda görülmüştür. Öğretmenler bu görüşe ($\bar{X}=4.17$) ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=4.27$) ile tamamen katıldıklarını belirtmişlerdir. Grup görüşleri arasında görüş ayrılığı görülmemiştir.

Bu bölümde deneklerin .05 düzeyinde görüş ayrılığı olmadan ve öğretmenlerin ($\bar{X}=4.15$), müfettişlerin ($\bar{X}=4.20$) ile "ikinci derecede katıldıkları görüş ise denetimlerde daha çok yeni öğretim metodları gibi öğretimdeki yeni gelişmeler hakkında bilgi verilmelidir" sorusudur.

Öğretmenlerin ($\bar{X}=3.80$), müfettişlerin ($\bar{X}=4.04$) ile katıldıkları ve .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığının gözlemlendiği bir diğer görüş ise denetimlerde öğretim programlarının pedagojik esaslara uygunluğuna daha çok önem verilmesi konusudur.

Yukarıdaki görüşleri destekleyici bir diğer düşünce ise anketin 39. sorusunda gözlemlendi. Denetimlerde yeterli rehberlik yapıldığı görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=2.76$), müfettişler ise ($\bar{X}=2.88$) ile orta derecede katılmış ve her iki grup arasında anlamlı görüş ayrılığı görülmemiştir.

Yine denetimin öğretim sürecini geliştirmeye katkısı yoktur sorusuna öğretmenler ($\bar{X}=2.91$) ile müfettişler ise ($\bar{X}=3.21$) ile orta derecede katılım göstermiş, görüş ayrılığı .05 düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Müfettişlerin özel dersaneleri denetleme yeterliklerine öğretmenler ($\bar{X}=3.28$) ile, müfettişler ($\bar{X}=3.15$) ile orta derecede katılmışlardır. Denek görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olmadığı belirlenmiştir.

Özel dersanelerin sürekli denetim altında tutulması görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=2.78$) ile orta derecede katılırken, müfettişler ($\bar{X}=4.02$) ile katılmışlardır. Her iki grup arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı olduğu belirlenmiştir.

Özel dersanelerin denetiminde, kurumun fiziki yapısı, yasalara uygun olarak çalışıp çalışmadığı ve öğrenci işlerinin kontrol edildiği denek görüşlerinden ortaya çıkmaktadır.

Özel dersanelerin denetiminde ders denetimi amacına uygun olarak yapılmamaktadır görüşüne, öğretmenler ($\bar{X}=2.86$) ile orta derecede katılırken, müfettişler ($\bar{X}=2.33$) ile katılmışlardır. Denek görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı saptanmıştır.

Özel dersanelerin kuruluş amaçları farklı olduğundan resmi öğretim kurumları gibi denetlenmelidir görüşüne öğretmenler ($\bar{X}=3.92$) ile katılırken, müfettişler ($\bar{X}=3.11$) ile kararsızım görüşünü bildirmişlerdir. Grup görüşleri arasında .05 düzeyinde anlamlı görüş ayrılığı gözlenmiştir.

Bu sonuçlar özel dersanelerin denetiminin daha çok bürokratik işlemlerinin kontrolünde yoğunlaştığını göstermektedir. Ancak özel dersanelerin eğitimin genel amaçlarının gerçekleştirilmesinde ve öğretim sürecinin geliştirilmesinde gereken işlevi yerine getirmediği görülmektedir.

ÖNERİLER

Özel dersanelerin, giderek artan sayıları, bir üst okulun sınavlarına girişte önemli bir işlevi yerine getirmeleri ve sınavlara hazırladıkları öğrenci sayılarının her geçen gün artması nedeniyle gittikçe eğitimde kurumsallaşmaya başladıkları görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı özel dersane gerçeğini görüp, bir kurum gibi eğitimin genel amaçlarına hizmet noktasında bu kurumlardan yeterince yararlanmalıdır.

Bunun için; resmi okullarda olduğu gibi özel dersanelerde görevli öğretmenler de hizmet-içi eğitim faaliyetlerinden yararlandırılması gerekir.

Özel dersaneleri denetleyecek müfettişler hizmet-içi eğitimle yetiştirilerek özel dersaneleri denetlemede yeterli hale getirilmelidir.

Özel dersanelerin uygulayacağı programların çerçevesi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenmelidir. Sınavlara hazırlayıcı işlevlerinin yanısıra eğitimin diğer amaçlarına yönelik etkinlikler düzenlemeleri sağlanmalıdır.

Dersanelerin faaliyetlerinin belirleyicisi sınavlarda çıkan sorulardır. Sınav sorularının eğitim amaçlarının bilişsel basamağındaki sorularının yanısıra duygusal ve devinişsel basamağına içeren soru türlerinin çoğaltılması gerekir. Bu çeşit sorular dersaneleri eğitimin tüm amaçlarına yönelik etkinlikte bulunmalarına yönlendirecektir.

Eğitim sisteminin mevcut yapısı özel dersanelerin çoğalmasına ve işlevlerinin artmasına neden olmaktadır. Sistemdeki öğrenci akışı yönlendirmeye dayalı olarak düzenlenirse dersanelerin işlevi azalır. Mevcut yapı sürdükçe dersaneler varlığını sürdürmelidir. Aksi takdirde daha pahalı olan özel ders piyasası doğabilir.

X Özel dersanelerin gelişmiş bölgelerde yoğunlaşması, kırsal yöreler aleyhine fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır. Bunun için kırsal yörelerde açılmaları teşvik edilmelidir. Özel vergi indirimi, teşvik kredisi v.b. özendirici tedbirler alınabilir.

Özel dersanelerin ücret bazında yarattığı fırsat eşitsizliğini gidermek için dersane ücretlerinin makul düzeyde tutulması sağlanmalıdır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrenciler için ayrılan kontenjanların amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı yeterince denetlenmelidir.

Özel dersanede görevli personelin özlük haklarının korunup korunmadığı yeterince denetlenmelidir. Bu konuda müfettişler, öğretmenlere gereken rehberliği yapmalıdır.

X Özel dersanelere devam eden öğrencilerin mağdur olmalarını önlemek için, bildirimde bulunulan kurum sermayesinin kurumun amacına uygun olarak işletilip işletilmediği tam olarak denetlenmelidir.

Eğitim denetiminde, ders denetimi eğitim faaliyetlerinin amaçlarına ulaşma derecesini belirlemede önemli bir faktördür. Özel dersanelerin denetiminde denetimin amacına ulaşması için ders denetimine gerekli ağırlık verilmelidir.

Özel dersanelerin denetiminde, rehberlik boyutuna yeterince önem verilmemesi, müfettişlerin özel dersaneleri bir öğretim kurumu gibi algılamamalarından kaynaklandığı sanılmaktadır. Amaçların tanımlanmasında, öğretimden kaynaklanan sorunların çözümünde, personelin iş başında yetiştirilmesinde rehberliğin önemli işlevi vardır. Denetimlerde yeterli rehberlik yapılmalıdır. Böylece denetimin öğretim sürecini geliştirmeye katkısı da artacaktır.

Özel dersanelerin varoluş nedenleri ve amaçları okullardan farklı olduğundan, okullardan beklenen veya istenilen her şey özel dersanelerden beklenilmemelidir. Müfettişlerin özel dersanelerin denetiminde bu noktayı dikkate almaları gerekir.

Özel dersanelerin öğretimin yanısıra eğitime de gerekli ağırlığı vermesi, tam öğrenmenin oluşmasında önemli yeri olan, araç gereç ve laboratuvar gibi bölümlerin bulundurma zorunluluğu denetlenmelidir.

Özel dersanelerin bakanlığın değişik birimlerince değil de tek birim tarafından denetlenmesi denetimde birlik sağlar. Bu dersanelerin denetimi ya bakanlık ya da ilköğretim müfettişleri tarafından yapılmalıdır.

Denetimlerde öğretim planlarının pedagojik esaslara uygun olarak yapıp yapılmadığına önem verilmelidir.

Özel dersane öğretmenlerinin hizmet içinde yetiştirilmeleri için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Denetmenler, özel dersane öğretmenlerine eğitim ve öğretimdeki yeni gelişmeleri ve öğretim yöntemleri hakkında bilgi vermelidir. Bu davranış denetimin öğretim sürecinin geliştirilmesine katkısını arttıracaktır.

Özel dersanelerde ilk defa göreve başlayan öğretmenlerin stajyerlik işlemleri mevcut uygulamanın aksine, dersane içinde ve müfettişlerin nezaretinde yapılmalıdır.

Özel dersanelerin eğitimde fırsat eşitliğine olumlu veya olumsuz etkisini belirleyebilmek için, özel dersanelere devam eden öğrenci ailelerinin statülerine ve gelir durumlarına ilişkin kapsamlı bir araştırma yapılabilir.

Özel dersanelerin başarısını etkileyen faktörler araştırılabilir.

Özel dersanelerin örgütsel kültür ve iklimi devlet okullarıyla karşılaştırılarak araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya (1989), Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1988'e). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 160.
- Ayaz, Nevzat, (1994), T.B.M.M.1995 Yılı Bütçe Raporu. Ankara: M.E.B. Yayını.
- Aydın, Mustafa, L.İşıl Ünal, Esergül Balcı ve diğerleri (1991), Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Teknomax Ltd.Şti. Yayını.
- Aydın, Mustafa (1993), Çağdaş Eğitim Denetimi. Ankara: Pegem Yayını No: 4.
- Başar, Hüseyin (1993), Eğitim Denetçisi. Ankara Pegem No: 5.
- Başaran, İ.Ethem (1984), Yönetime Giriş. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No: 135.
- Başaran, İ. Ethem (1993), Türkiye Eğitim Sistemi. Ankara: Kadıoğlu Matbaası.
- Başkan, G.Atanur (1992), Yükseköğretimde Değerlendirme. Ankara: TODAİE Dergisi, c. 25, s. 1.
- Bilir, Mehmet (1991) Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bursalıoğlu, Ziya (1987), Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No: 154.



Büyükışık, Mustafa (1991), İlköğretim Denetçilerinin Rehberlik Etkinliklerinin Gerçekleşme Düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

CEARD., Marie-Therese (1992), Bireysel Denetim Projesi. Çev: Vehbi Çelik
Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 174, ss. 18-22.

Demirel, Özcan (1993), Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Usem Yayınları.

Duman, Tayyip (1987a), Özel Dershaneler ve Fonksiyonları. Ankara: Milli Eğitim, Sayı: 74, ss. 27-33.

Duman, Tayyip (1987b), Özel Dershaneler ve İşlevleri. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Duman, Tayyip; Avcı, Nurcan (1990), Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullardaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

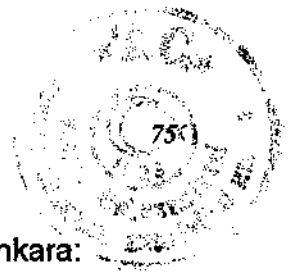
Eren, M.Ali, (1995), Özel Dersaneler Okullaşmak İstiyor. Aksiyon: Yıl 1, Sayı: 17 s. 12.

Fişek, Kurthan (1975), Yönetim. Ankara: Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayını No: 387.

Gün 12 Mayıs 1995.

Hesapçioğlu, Muhsin (1989), Eğitim Planlaması ve Yönetim. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayını No: 472.

Kaya, Y.Kemal (1989), İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış. Ankara: Olgaç Matbaası.



Kazancı, Osman (1989), Eğitimde Eleştirici düşünme ve öğretimi, Ankara:

Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.

Köksalan, Bahadır (1993), Özel Dersanelerin Üniversiteye Hazırlık Kurslarına Devam Eden Öğrencilerin Başarısını Etkileyen Faktörler. Malatya, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Külahçı, Şadiye G. (1995), A-Z Eğitim Programları-Temel Kavramlar ve Program Türleri. Ankara: Özışık Ofset Matbaacılık.

M.E.B., (1991), İlköğretim Kurumlarında Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. Tebliğler Dergisi. Sayı: 2346.

M.E.B., (1993), İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.

M.E.B., (1991), Düünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları I. Özel Okullar. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

M.E.B., (1987), Özel Dershaneler, Kurslar ve Öğrenci Etüd Eğitim Merkezlerine Ait Genel Denetim Formu. Ankara: ÖZ-DE-BİR Yayını.

M.E.B., (1992), Basında Eğitim, Ankara: Rapor.

M.E.B., (1993), Kalkınma Planlarında Eğitim. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

M.E.B., (1995), Yaygın Eğitim Kurumları Döküm Tablosu. Ankara: APK Kurulu Başkanlığı.



M.E.B., (1990), Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Geliştirme Çalışmaları, 1-2-3-4-5 Numaralı Komisyon Raporları. Ankara: ÖZ-DE-BİR Yayını.

Onur, Bekir (1994). Türk Eğitim Sisteminin Özellikleri. Eğitim ve Bilim. Ankara: Cilt, 18, Sayı, 93.

ÖSYM, (1995), Ortaöğretim Kurumlarına Göre 1994 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı Sonuçları. Ankara: ÖSYM Yayını.

Özel Öğretim Kanunu. (1965), Ankara: Resmi Gazete No: 12026.

Özel Dershaneler Tip Yönetmeliği. (1988), Tebliğler Dergisi. s. 2255.

Özel Dersane Temsilcileri Tarafından Devlet Planlama Teşkilatına Sunulan Rapor. Ankara: 1982.

ÖZ-DE-BİR, (1987), Özel Dersanelerde Okutulacak Derslere Ait Müfredat Programları, Ankara: Öz-De-Bir Yayın No: 2.

Özgüven, Ethem, (1981), Özel Dersanelerin Üniversiteye Girişe Etkisi. H.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 4.

Sağlamer, Emin (1975), Eğitimde Teftiş Teknikleri. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Seçkin, Nezahat (1991), Eğitimin Niteliğinin Geliştirilmesinde Mufettişlerin Rolü ve Teftişte Yeni Arayışlar. Eğitimde Nitelik Geliştirme I. Sempozyumu. İstanbul: 13-14 Nisan, ss. 201-204.

Soydan, Hasan (1990), Üniversite Giriş Sınavı Üzerine Bir Araştırma. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fak. Dergisi, Cilt V. Sayı: 2, ss. 17-21.



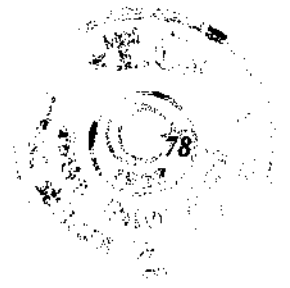
Taymaz, Haydar (1982), Teftiş. Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 113.

Toptan, Koksall (1992), T.B.M.M. 1993 Yılı Bütçe Konuşması. Ankara Milli Eğitim Basımevi.

ÜSYM, (1979), Yükseköğretime Geçişte Fırsat Eşitliği. Ankara: ÖSYM Yayını.

Vahapoğlu, H.Hidayet (1987), Özel Öğretim Kurumlarının Türk Eğitim Sistemi İçindeki Yeri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçınkaya, Mustafa (1993), Etkili Teftiş, Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı: 189.



EKLER	78
Onay	79
Anket Örneđi	80

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
MILLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

17 EKİM 1995

SAYI 311.Kültür Eğt Öğr/
KONU Anket Uygulaması.

030112

VALİLİK MAKAMINA
ELAZIĞ

İlimiz Fırat Üniversitesi Rektörlüğü'nün 10.10.1995 tarih ve 861-9640 sayılı yazılarında; Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencilerinden Nihat BÜYÜKBAŞ'ın "Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Denetimi" konulu tezini İlimiz İlköğretim Müfettişlerine ve İlimizde faaliyette bulunan Özel Dershanelerde görevli öğretmenlere uygulamaya bilmesi için gerekli izin verilmesi istenilmektedir.

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans programı öğrencisi Nihat BÜYÜKBAŞ'ın "Özel Dershanelerin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Denetimi" konulu tezini İlimiz İlköğretim Müfettişleri ile Özel Dershanelerde görev yapan öğretmenlerde uygulaması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Köksal AKALIN
Milli Eğitim Müdürü

O L U R

6.10/1995

Cemal ÜZTAŞ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Değerli meslektaşım;

Bu araştırma İlköğretim Müfettişi ve özel dersanelerde görevli öğretmenlerin, özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemindeki yeri ve denetimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Türk Eğitim Sisteminde yaklaşık her yıl 400.000 öğrenciye hizmet veren ve yurdun her tarafına dağılmış olan özel dersanelerin, Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri, uyguladıkları programlarla Türk Milli Eğitiminin amaçlarına hizmet dereceleri, fırsat eşitliğine etkileri ve amacına uygun olarak denetlenme düzeyleri konularında yeterince araştırma yapılmadığı görülmektedir. Yukarıdaki konuların yeterince açığa kavuşturulması ve bundan sonraki çalışmalar için bilimsel bilgi oluşturması açısından vereceğiniz cevaplar araştırma için çok önemlidir.

Ankete verilecek cevaplar yalnızca yüksek lisans tez çalışması için kullanılacaktır. Adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı

Nihat BÜYÜKBAŞ
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi
İlköğretim Müfettişi
23119 ELAZIĞ

Danışman Öğretim Üyesi

Doç.Dr. Vehbi ÇELİK
Fırat Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

23119

ELAZIĞ

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel bilgilerle ilgili sorulara yer verilmiştir. Lütfen durumunuza uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

01. Görev Ünvanınız
 Öğretmen İlköğretim Müfettişi
02. Mesleki Kıdeminiz
 1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 Yıl 21 ve daha fazla
03. En son mezun olduğunuz öğretim kurumu
 İlköğretmen Okulu Eğitim Enstitüsü Eğitim Yüksek Okulu
 Eğitim Fakültesi Fen Edebiyat Fakültesi Mühendislik Fakül.
04. Bugüne kadar katıldığınız hizmet içi eğitim sayısı
 Hiç 1 kez 2 kez 3 kez 4 ve daha fazla
05. Katıldığınız hizmet içi eğitim kursunun adı (müfettişler için)
 Öğretim teknikleri Tefiş teknikleri
 Özel dersanelerin denetimi Diğer Hiç katılmadım

BÖLÜM II

ÖZEL DERSANELERİN UYGULADIKLARI PROGRAMLARLA TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINA HİZMET ETME DERECESESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Bu bölümde özel dersanelerin uyguladıkları öğretim programlarıyla Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına hizmet etme derecesine ilişkin maddeler sıralanmıştır. Lütfen bu görüşlere katılma derecenizi belirtin.

	<u>Hiç</u>	<u>Az</u>	<u>Orta</u>	<u>Çok</u>	<u>Tam</u>
06. Türk Milletinin Milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimsenme derecesi.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
07. Hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip kişiler olarak yetiştirme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
08. Öğrencilerin ilgi istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek suretiyle onları hayata hazırlama .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
09. Öğrencileri zayıf olduğu derslerden yetiştirerek bilgi seviyesini yükseltme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
10. Bir üst okulun giriş sınavlarına hazırlama.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
11. Belli alanlarda araştırma ve inceleme yapmak isteyen öğrencileri tespit ve teşvik etme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
12. Ülkesine ve yaşadığı topluma karşı sorumluluk sahibi yurttaşlar yetiştirmede üzerine düşeni yapma.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
13. Toplum kültürünü yeni kuşaklara aktararak eğitimin sosyal işlevini yerine getirme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
14. Demokratik yaşam tarzını davranış haline getirmiş bireyler yetiştirme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
15. Öğrencileri ilgi ve yeteneklerine göre yüksek öğrenim kurumlarına yönlendirme.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
16. Öğrencilerin iyi bir üretici ve tüketici olarak yetişmelerini sağlama.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
17. Öğrencilerin, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip olarak yetişmelerine yardımcı olma	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

BÖLÜM III

ÖZEL DERSANELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ VE FIRSAT EŞİTLİĞİNE ETKİSİ

Bu bölümde özel dersanelerin Türk Eğitim Sistemi'ndeki yeri ve fırsat eşitliğine etkisine ilişkin maddeler sıralanmıştır. Lütfen her soruya yönelik olarak katılma derecenizi belirtiniz.

	<u>Tamamen Katılıyorum</u>	<u>Katılıyorum</u>	<u>Kararsızım</u>	<u>Katılmıyorum</u>	<u>Hiç Katılmıyorum</u>
18. Özel dersaneler eğitimdeki bir boşluğu doldurmuyor.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
19. Özel dersaneler varlığını sürdürmemelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
20. Özel dersaneler okuldaki öğrenme eksikliklerini tamamlıyor	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
21. Öğretimin yanısıra eğitime de yeterince yer veriyor	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
22. Açıkta kalan öğrencileri, öğretim ortamında tutarak sosyal patlamaları önleyiyor.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
23. Daha çok test teknikleri üzerinde durduğundan konuların öğrenilmesine katkısı <i>çok azdır</i> .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
24. Okullarda yeterince yetişmeyen öğrencileri yetiştirerek fırsat eşitsizliğini gideriyor.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
25. Özel dersaneler daha çok gelişmiş bölgelerde faaliyet gösterdiğinden, kırsal yöreler aleyhine fırsat eşitsizliğine sebebiyet vermektedir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
26. Orta halli aile çocuklarını sınavlara hazırlayarak fırsat eşitliğinin sağlanmasına hizmet etmektedir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
27. Özel dersanelerde alınan ücretler eğitimde fırsat ve imkan eşitliğini bozmaktadır.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
28. Özel dersaneler ortaöğretim kurumlarının yeterince yönlendiremedikleri öğrencileri yükseköğretim kurumlarına yönlendirerek gerekli mesleki rehberliği yapıyor.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
29. Özel dersaneler eğitim sistemimizde özel girişimciliğin öncülüğünü yaparak eğitimde rekabet ortamı oluşturmuştur.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

BÖLÜM IV

ÖZEL DERSANELERİN DENETİMİ

Bu bölümde özel dersanelerin mevcut denetim düzeyi, denetimde müfettişlerden beklenen yeterlikler ve özel dersanelerin denetiminin etkililik derecesi ile ilgili katılma düzeyleri verilmiştir lütfen her birine hangi düzeyde katıldığınızı belirtiniz.

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
30. Bina, tesis, bakım onarım işleri ve araç gereç durumuna bakar.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
31. Kurumun bakanlıkça belirlenen kurallara uyulup uyulmadığını kontrol eder.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
32. Kurumda görevli personelin özlük haklarının korunup korunmadığını inceler.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
33. Kurumun yazı işlerinin mevzuata uygun yürütülüp yürütülmediğini incelerler.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
34. Öğrenci işlerinin amaca uygun olarak yapılıp yapılmadığına bakar.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
35. Daha çok eğitim öğretim işlerinin yasalara uygunluğunu kontrol eder.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

	Tamamen Kanıyorum	Kanıyorum	Kararsızım	Kanıyorum Değilim	Hiç Kanıyormuyum
36. Kurum sermayesinin kurumun amacına uygun olarak işletilip işletilmediğini kontrol eder.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
37. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrenciler için ayrılan kontenjanları denetler.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
38. Özel dersanelerin denetiminde ders denetimi amacına uygun olarak <i>yapılmamaktadır</i> .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
39. Denetimde yeterli rehberlik yapılmaktadır.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
40. Denetimin öğretim sürecini geliştirmeye katkısı <i>yoktur</i> .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
41. Müfettişler özel dersaneleri denetlemede yeterlidirler.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
42. Özel dersanelerin kuruluş amaçları farklı olduğundan resmi öğretim kurumları gibi <i>denetlenmemelidir</i> .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
43. Özel dersaneleri denetleyecek müfettişler özel dersanelerin denetimi konusunda hizmet-içi eğitim yoluyla yetiştirilmelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
44. Özel dersanelerin denetiminde, amaca hizmet etmeyen laboratuvar gibi bölümlerin istenmesi <i>gereksizdir</i> .	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
45. Özel dersaneler sürekli denetim altında tutulmalıdır.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
46. Özel dersaneler tek kurum tarafından denetlenmelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
47. Zümre öğretmenlerin toplantılarına denetimlerde fazla önem verilmektedir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
48. Denetimlerde öğretim planlamasının pedagojik esaslara uygunluğuna daha çok önem verilmelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
49. Öğretmenler dersane tarafından yeterli olarak hizmet içinde yetiştirilmelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
50. Denetimlerde daha çok yeni öğretim metodları gibi öğretimdeki yeni gelişmeler hakkında bilgi verilmelidir.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
51. Özel dersanelerdeki öğretmenlerin stajyerlik işlemleri kurum içinde ve müfettişlerin nezaretinde yapılmalıdır.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

